

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ ตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

นางสาวกานดา บริหาร

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ปีการศึกษา 2544

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตร บัณฑิตสาขาการจัดการและประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

(อาจารย์ รัชฎาพร วิสุทธากร)

กรรมการสอบ

(อาจารย์ชนิศา มณีรัตนรุ่งโรจน์)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการ และการประเมินโครงการ

(รองศาสตราจารย์ ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

18 ต.ค. 2545

วันที่ เดือน

พ.ศ.2545

กานดา บริหาร : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
บ้านเลิศสวัสดิ์

อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์ รัชฎาพร วิตุทธากร, 89 หน้า

วัตถุประสงค์การประเมินโครงการ

เพื่อทราบสภาพทั่วไปด้านเศรษฐกิจ สังคม การดำเนินงาน วัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ของรัฐบาล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูล โอกาส ปัญหา กองทุนที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนา การบริหารจัดการ และยกระดับความเข้มแข็งโดยกระบวนการพึ่งพาตนเอง

วิธีการดำเนินการ

ศึกษาวัตถุประสงค์ หลักการ เป้าหมาย และนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ การดำเนินงาน การบริหารจัดการกองทุนของหมู่บ้านกอกอก เก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิ โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในรูปแบบ CIPP Model เสนอเป็นรายงานในรูปแบบของสารนิพนธ์ (Subsensitive Report)

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน และการวิเคราะห์ข้อมูล

การใช้วิธีการสังเกต แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและสมบูรณ์

ผลการวิจัย

สภาพทั่วไป โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจของบ้านเลิศสวัสดิ์อยู่ในระดับปานกลาง ชีตอาชีพหลักคือทำการเกษตร รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์เพื่อหารายได้เสริมเลี้ยงครอบครัว เป็นสังคมเครือญาติ การดำเนินงานด้วยความร่วมมือของประชาชน มีความชัดเจนตามวัตถุประสงค์ของรัฐบาลเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชุมชน โดยเปิดโอกาสการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้คนในชุมชนและชุมชนภายนอก ยกระดับความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

สรุปผลการวิจัย

ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นในการจัดตั้งกองทุน โดยมุ่งมั่นในการพึ่งพาตนเอง สร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้น เพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพสร้างฐานะทางเศรษฐกิจในรูปแบบวิถีชีวิตความสงบสุขภายในชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เพราะได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอกราบ
ขอบพระคุณ บุคคล และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่ง ทั้งในด้าน
วิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิเช่น

- อาจารย์ รัชฎาพร วิสุทธารกร อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- อาจารย์ ชนิศา มณีรัตน์รุ่งโรจน์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข และคณาจารย์ สำนักวิชาการเทคโนโลยีสังคม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำปรึกษาด้านวิชาการ
- คุณธนา พิพิธกุล พัฒนาการประจำตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว ที่ให้คำปรึกษาด้านการ
ปฏิบัติการในพื้นที่ และการสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน
- นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน และคณะกรรมการทุก
ท่านที่ให้ข้อมูล และอำนวยความสะดวก และขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้านที่ได้ให้ความ
อนุเคราะห์ต่าง ๆ

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรม และส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดี
ตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สารบัญ

	หน้า
หน้าอำนวยการ.....	ก
บทคัดย่อ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญตาราง.....	จ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 หลักการและเหตุผล.....	1
1.2 วัตถุประสงค์.....	2
1.3 กรอบแนวคิดทฤษฎี.....	3
1.4 วิธีดำเนินการ.....	5
1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมิน โครงการ.....	5
บทที่ 2 ปรัชญ่วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
1. เอกสารที่เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของทางราชการ.....	7
1.1 นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	7
1.2 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	8
1.3 การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	9
1.4 แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	9
2. เอกสารที่จัดทำขึ้น โดยกองทุนหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์.....	10
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ.....	13
3.1 รูปแบบการประเมิน.....	13
3.1.1 การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม.....	13
3.1.2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น.....	13
3.1.3 การประเมินกระบวนการ.....	14
3.1.4 การประเมินผลผลิต.....	15
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	16
3.3 วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ประเมิน.....	17

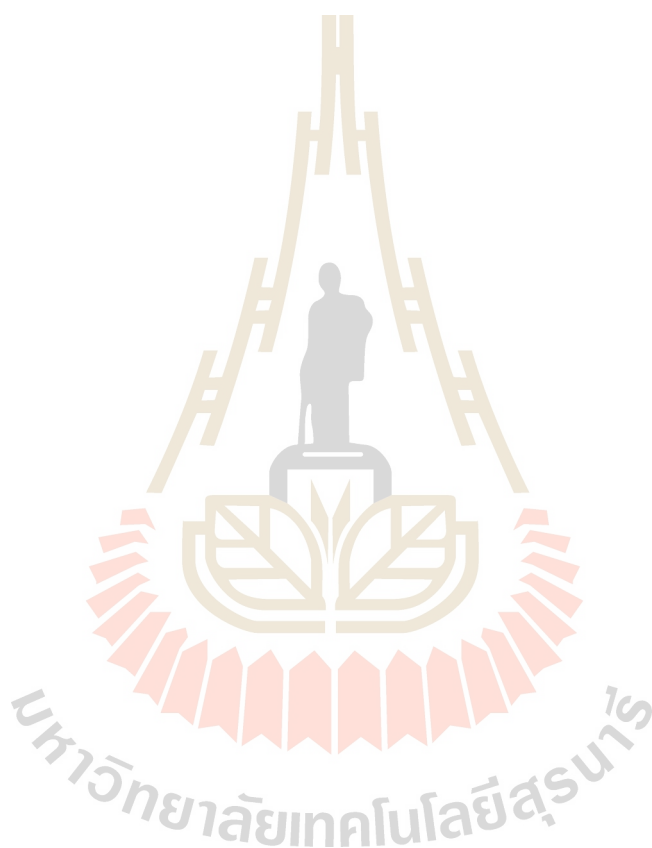
	หน้า
3.3.1 วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	17
3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	17
3.4 ตัวแปรและตัวชี้วัดในการประเมินโครงการ.....	19
3.5 วิธีการเก็บข้อมูล.....	24
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	24
3.6.1 การวิเคราะห์โดยใช้สถิติ.....	24
3.6.2 การวิเคราะห์โดยไม่มีใช้สถิติ.....	24
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์และติดตามการประเมินโครงการ.....	25
ตอนที่ 1 บริบทชุมชน.....	25
1.1 บริบทของประเทศ.....	25
1.2 บริบทระดับท้องถิ่น.....	31
ตอนที่ 2 ผลการประเมินโครงการภาพรวม.....	35
2.1 ผลการประเมินหน่วย A.....	35
2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B.....	37
ตอนที่ 3 สรุปผลการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	38
3.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์.....	38
3.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์.....	39
3.3 การเกิดองค์กรเครือข่ายการการเรียนรู้.....	39
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	40
5.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	40
5.2 วิธีการดำเนินการ.....	40
5.3 ผลการดำเนินงาน.....	41
5.4 อภิปรายผลสรุป.....	41
5.5 ข้อเสนอแนะ.....	42
บรรณานุกรม.....	43
ภาคผนวก ก ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ.....	44
ภาคผนวก ข ระเบียบและข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์.....	74

ภาคผนวก ค แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน-ชุมชนเมือง(กทบ.1)	80
ภาคผนวก ง แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้าน-ชุมชนเมือง(กทบ.2)	81
ภาคผนวก จ ภาพแสดงแผนที่ตั้งของหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์.....	88

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง หน่วยระบบ A: หน่วยระบบการจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้.....	3
ตาราง หน่วยระบบ B: หน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้แต่ละรายตามกลุ่มอาชีพ	4

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ ตั้งแต่ พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา จากเหตุการณ์ดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมของประชาชนในทุกกระดับของประเทศทำให้สถานะค่าเงินบาทของประเทศตกต่ำกิจการบริษัทห้างร้านต่าง ๆ ปิดกิจการเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับเกิดปัญหาการว่างงานของประชาชนทั้งประเทศ รายได้ลดลง ค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น จึงก่อให้เกิดความยากจนขึ้นกับประชาชนในชนบทและชุมชนเมืองของประเทศ จากปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล พ.ศ.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มและการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจำนวน 74,881 หมู่บ้าน กองทุนละ 1 ล้านบาท พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง

“ย้อนไปเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 นายกรัฐมนตรี พ.ศ.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร แถลงต่อรัฐสภาถึงแนวทางแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นรูปธรรม มีสาระสำคัญประการหนึ่งว่าการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการหลักและเร่งด่วนตามนโยบายของรัฐบาล ที่จะใช้เป็นมาตรการหนึ่งในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นรูปธรรมให้ได้ผลชัดเจนและรวดเร็วด้วยมั่นใจว่าจะช่วยลดความยากจนและนำไปสู่การสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ประชาชน สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีการจัดตั้งกองทุนนี้ คือ ประชาชนจะได้มีโอกาสใช้ภูมิปัญญาและศักยภาพสำหรับก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจที่ใช้ความรู้เป็นฐานของการหารายได้อีกด้วย”(กระทรวงศึกษาธิการ, ศูนย์ประชาสัมพันธ. (4 มกราคม 2545). บทนำ : จากนโยบายสู่ภาคปฏิบัติ.มติชนรายวัน:18.) หมู่บ้านหรือ ชุมชนใดที่มีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองเรียบร้อยแล้ว ทางรัฐบาลจะจัดสรรเงินอุดหนุนให้หมู่บ้านหรือชุมชนละ 1 ล้านบาท โดยการโอนเงินผ่านบัญชีเงินฝากธนาคารของกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง การที่รัฐบาลมีนโยบายให้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองถือเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศจากฐานรากและเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง อำเภอสีคิ้วก็เป็นอีกอำเภอหนึ่งในจังหวัด นครราชสีมา ที่ได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลในรอบแรก 20 หมู่บ้าน โดยมี 6 หมู่บ้านในตำบล ลาดบัวขาว ซึ่งหมู่บ้าน เลิศสวัสดิ์ หมู่ที่ 12 ก็เป็นหนึ่งใน 6 หมู่บ้านของตำบลลาดบัวขาวที่มีความ พร้อมในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านในรอบแรกเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2544 และทางรัฐบาลได้จัดสรร เงินอุดหนุนจำนวน 1 ล้านบาท ให้เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2544 โดยการโอนเงินผ่านบัญชีเงินกองทุน หมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ หมู่ที่ 12 และในปัจจุบันได้ทำการปล่อยกู้ให้แก่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านไปแล้ว ส่วนหนึ่ง

ดังนั้นเพื่อให้ทราบผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำงาน ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านและกระบวนการทำสารนิพนธ์ ผู้ทำสารนิพนธ์ในฐานะที่เป็น นักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ ในโครงการ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ปฏิบัติงานในพื้นที่หมู่บ้าน เลิศสวัสดิ์ หมู่ที่ 12 มาเป็นระยะเวลา 10 เดือน เริ่มตั้งแต่เดือนธันวาคม 2544 ถึงเดือนกันยายน 2545 ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินและเรียบเรียงเป็นสารนิพนธ์ฉบับนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทราบถึงกระบวนการ การดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ ในด้านความ สามารถและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนให้มีเงินทุนหมุนเวียน เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ อีกทั้งให้คนในหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์มีกระบวนการพึ่งพาตนเอง มีศักยภาพก่อให้เกิดความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม นำไปสู่การกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของ ประเทศ
2. เพื่อทราบปัจจัยที่มีผลกระทบต่อกองทุนหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ทั้งปัจจัยทางบวกที่สนับสนุน การดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ และปัจจัยทางลบที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน กองทุนของหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์
3. เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ ตามแนวคิดของคนในหมู่บ้าน เลิศสวัสดิ์และเพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ตามตัวชี้วัดความเข้มแข็งที่ ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด
4. เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการเรียนรู้การทำสารนิพนธ์ ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ เชื่อมโยงระหว่างคนในหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์กับองค์กรที่เกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่น ไปจนถึงระดับ ประเทศ

กรอบแนวคิดทางทฤษฎี

การประเมินโครงการจะต้องมีกรอบแนวคิดของประเด็นที่ใช้ประเมินเพื่อเป็นโครงร่างให้มีความต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นการแสดงภาพรวมและเป็นแนวทางในการประเมินโครงการ แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการประเมินมีหลายรูปแบบซึ่งผู้ประเมินต้องเลือกให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ของโครงการ สำหรับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ เป็นการประเมินโครงการเชิงระบบใช้แนวคิดและรูปแบบการประเมิน ซิฟฟ์ ของสต๊ฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) ซึ่งสต๊ฟเฟิลบีม กล่าวไว้ว่า “ การประเมินเป็นกระบวนการของการระบุ หรือกำหนด ข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ” CIPP เป็น อักษรย่อที่มีความหมายดังนี้

C	ย่อมาจาก	Context	คือ	บริบทของหน่วยระบบ
I	ย่อมาจาก	Input	คือ	ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ
P	ย่อมาจาก	Process	คือ	กระบวนการของหน่วยระบบ
P	ย่อมาจาก	Product	คือ	ผลผลิตของหน่วยระบบ

การแสดงองค์ประกอบภายในกองทุนหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ในรูปแบบซิฟฟ์โมเดล ซึ่งมีส่วนประกอบดังนี้

หน่วยระบบ A: หน่วยระบบการจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

Context
C1 - ประวัติความเป็นมา
C2 - การตั้งถิ่นฐาน
C3 - การขยายตัวของชุมชน
C4 - การขยายตัวของประชากร
C5 - สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน
C6 - วัฒนธรรมประเพณีและภาษา
C7 - โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรธรรมชาติ
C8 - ผู้นำและการเมืองการปกครอง
C9 - เศรษฐกิจ อาชีพ

Input
I1 – นโยบายเงินกองทุนของรัฐบาล
I2 – เงินกองทุน 1 ล้านบาท
I3 – คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์
I4 – เงินทุนสะสมอื่น ๆ
Process
P1 – การคัดเลือกผู้กู้
P2 – การทำบัญชี
P3 – การช่วยหาตลาด
P4 – การจัดทำระเบียบกองทุนฯ
Product
P1 – จำนวนผู้ได้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน
P2 – การขยายกิจการของผู้กู้
P3 – เงินกองทุนสะสม

หน่วยระบบ B : หน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้แต่ละรายตามกลุ่มอาชีพ

Context
C1 – กลุ่มอาชีพเลี้ยงสัตว์
C2 – กลุ่มอาชีพปลูกพืช
C3 – กลุ่มอาชีพค้าขาย
C4 – กลุ่มอาชีพให้บริการ
C5 – กลุ่มที่กู้เพื่อลดรายจ่าย
Input
I1 – จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ
I2 – จำนวนเงินลงทุนนอกเหนือจากเงินกู้
I3 – กองทุนสะสม

Process
P1 - การทำกิจกรรมดูวิถี
P2 - การหาตลาด
P3 - ผลผลิต
Product
P1 - รายได้เป็นเงิน
P2 - ประสบการณ์ที่ดีขึ้น
P3 - ผู้ผู้มีการพึ่งพาตนเองได้

วิธีดำเนินการ

ขั้นตอนในการดำเนินงานการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้าน มีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวัตถุประสงค์ของนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาบริบทของหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ หมู่ที่ 12 ตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว

จังหวัดนครราชสีมา

ขั้นตอนที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสังเกต สอบถาม สัมภาษณ์ตามแบบรายงาน บร.1 - บร.12 และเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารที่มีผู้เก็บรวบรวมไว้แล้ว พร้อมทั้งกำหนดตัวบ่งชี้และตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล

ขั้นตอนที่ 4 ศึกษาระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และศึกษาระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ หมู่ที่ 12 ตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

ขั้นตอนที่ 5 ศึกษาการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์

ขั้นตอนที่ 6 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมไว้โดยใช้ CIPP Model ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 7 นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์มาเรียบเรียงจัดทำเป็นสารนิพนธ์
ผลที่คาดว่าจะได้รับการประเมินโครงการ

1. ได้ทราบและมีความรู้เกี่ยวกับประสิทธิภาพของกระบวนการ การดำเนินงานในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์และทราบถึงศักยภาพในการพึ่งพาตนเองที่ก่อให้เกิดความ

เข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่จะนำไปสู่การกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศได้

2. ได้ทราบถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อกองทุนหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ทั้งปัจจัยทางบวกที่สนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและปัจจัยทางลบที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานกองทุนของหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์

3. ได้ทราบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ในแง่คิดของคนในหมู่บ้านและได้ทราบถึงข้อมูลระดับความเข้มแข็งของหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ ตามตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

5. ได้ทราบถึงกระบวนการเรียนรู้การทำสารนิพนธ์ ที่เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างคนในหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์กับองค์กรที่เกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่นไปจนถึงระดับประเทศ

บทที่ 2

ปรัชญาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้ทำสารนิพนธ์ได้ศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษาหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ หมู่ที่ 12 ตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา นำมาใช้ประกอบในการทำสารนิพนธ์ เพื่อให้การประเมินกองทุนหมู่บ้านมีความสมเหตุสมผล น่าเชื่อถือในการวิเคราะห์และประเมินโครงการ โดยได้จัดแบ่งกลุ่มเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมดออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้

1. เอกสารเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของทางราชการ
2. เอกสารที่จัดทำขึ้น โดยกองทุนหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์
3. ข่าวและบทความที่มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้นำเสนอโดยสื่อมวลชน

เอกสารดังกล่าวมีความสำคัญที่เป็นประโยชน์ในการนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้สอดคล้องกับระเบียบของทางราชการ ใช้เป็นแนวทางในการบริหารการจัดการกองทุนหมู่บ้านให้ยั่งยืนต่อไป และเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของทางรัฐบาล

เอกสารสำคัญที่เกี่ยวข้องกับโครงการกองทุนหมู่บ้านประกอบไปด้วย 3 ส่วน ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของทางราชการ
  - 1.1 นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนโยบายเร่งด่วน ของคณะรัฐบาลที่มี พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งได้แถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ตำบลบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุน สร้างอาชีพเสริมและสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็กรวมทั้งครัวเรือนและเพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบการบริหารจัดการกองทุนและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ทั้งยังเป็นการเสริมสร้างศักยภาพทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะประสบความสำเร็จได้นั้นควรประกอบด้วย หลักการสำคัญดังนี้ ความพร้อมของหมู่บ้านทางด้านคน สังคม ประสบการณ์ความสำเร็จในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้าน การปฏิรูประบบราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้านเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา การติดตามและประเมินผลโดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุนหมู่บ้าน เพื่อความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คือ เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทั้งในด้านการเรียนรู้การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อพัฒนาและแก้ปัญหาโดยประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนของตนเอง ส่งเสริมและพัฒนาให้หมู่บ้านและชุมชนเมืองมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง เพื่อให้โอกาสหมู่บ้านและชุมชนเมือง สร้างแหล่งเงินทุนหมุนเวียน อย่างยั่งยืนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้จากการสร้างงานพัฒนาอาชีพอุตสาหกรรมครัวเรือน การลงทุนร่วมกันในลักษณะวิสาหกิจชุมชนและสวัสดิการที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานราก เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันวิกฤตเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต

1.2 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (2544) ประกอบไปด้วย 2 หมวด ดังนี้

หมวดที่ 1 คือ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ” โดยมีชื่อย่อว่า กทบ. ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน รองประธาน และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนไม่เกิน 10 คน เป็นกรรมการและเลขานุการ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี เมื่อครบกำหนดวาระตามวรรคหนึ่ง หากยังไม่มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้น ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับตำแหน่งใหม่เข้ารับหน้าที่ คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ คือกำหนดนโยบายการจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กำหนดแผนการจัดหาเงินทุน และแผนการจัดสรรให้แก่กองทุน จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน กำหนดแผนงาน และออกระเบียบ ข้อบังคับและประกาศในการจัดตั้ง ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดหาและจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และการบริหารกองทุน และประกาศอื่นๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติมีอำนาจ หน้าที่ ดังนี้ ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ ที่ปรึกษาคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและของกองทุน ประชาสัมพันธ์ ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการ ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่นๆดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุน

1.3 การติดตามสังเกตการณ์การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ในวาระเริ่มแรกในส่วนของหมู่บ้าน ให้ผู้ใหญ่บ้านเรียกประชุมหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้าน ครัวเรือนละหนึ่งคน เพื่อเปิดเวทีชาวบ้านในการดำเนินการเลือกคณะกรรมการกองทุน ผู้มาประชุมต้องมีหัวหน้าครัวเรือนจำนวนไม่น้อยกว่าสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้าน เมื่อที่ประชุมกำหนดวิธีการเลือกแล้วเสร็จ ให้ผู้ใหญ่บ้านและประชาคมหมู่บ้านตลอดจนคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอสนับสนุนให้เลือกคณะกรรมการกองทุน เป็นไปตามมติของเวทีชาวบ้าน เมื่อครบกำหนดระยะเวลาหนึ่งปีนับแต่วันที่กรรมการกองทุนตามข้อ 41 เข้าดำรงตำแหน่งให้กรรมการกองทุนจับสลากออกจำนวนกึ่งหนึ่งของคณะกรรมการกองทุนทั้งหมด สำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จะต้องเป็นไปตามข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง หรือ กทบ. 1 แบ่งออกเป็น 2 หัวข้อหลัก คือ

1.3.1 กระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุน ตามข้อ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วย

การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 (สังเกตการณ์)

1.3.2 คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน ตามข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วย

การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

กองทุนหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ หมู่ที่ 12 ตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีผลการสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ดังนี้ มีจำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมประชุมสามในสี่ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด การเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเป็นไปตามมติที่ประชุม และวันที่เลือกคณะกรรมการกองทุนเป็นวันก่อนประกาศคณะกรรมการ ประเมินผลคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนผลปรากฏว่าคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ มีคุณสมบัติครบถ้วนทุกข้อ/ทุกคน

1.4 แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง

(กทบ.2)

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่างๆของหมู่บ้าน ตามสภาพความเป็นจริงสำหรับ หมู่บ้านจะต้องมีความพร้อมในด้านการขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

จัดทำแบบขอขึ้นทะเบียนตามแบบ กทบ.2 ขึ้นแบบการขอขึ้นทะเบียนกับธนาคารออมสิน พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง คือ ระเบียบ ข้อบังคับของกองทุน เปิดบัญชีกับธนาคาร การประเมินความพร้อมของกองทุน ในเรื่องการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน ความรู้ ประสบการณ์ ระเบียบข้อบังคับในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง (กทบ.2) ประกอบไปด้วย 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง

ส่วนที่ 2 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง

ส่วนที่ 3 การเตรียมความพร้อมของหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง

ส่วนที่ 4 ทุนดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง

ส่วนที่ 5 แนวคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเมื่อได้รับ

การสนับสนุนเป็นวงเงินไม่เกิน 1 ล้านบาท จากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

2. เอกสารที่จัดทำขึ้นโดยกองทุนหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์

ระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ หมู่ที่ 12 ตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2544

เพื่อให้การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ ซึ่งก่อตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมและสร้างนิสัยการออม เสียสละ เอื้ออาทร และเป็นไปด้วยความคล่องตัว มีประสิทธิภาพรวมทั้งเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกโดยรวม กองทุนหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ได้กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านไว้ดังนี้

ที่ตั้งของกองทุนอยู่ที่บ้าน เลขที่ 209/1 ก หมู่ที่ 12 บ้านเลิศสวัสดิ์ ตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุน เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิก เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ด้วยวิธีการถือหุ้น การฝากเงินสัจจะและเงินรับฝาก เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก เพื่อพัฒนาจิตใจสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม

แหล่งที่มาของกองทุนประกอบด้วยเงินและทรัพย์สิน ดังนี้ เงินกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล เงินกู้ยืม ดอกผลหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากเงินกองทุน เงินฝากสัจจะและเงินรับฝาก เงินค่าหุ้น เงินสมทบจากกลุ่มหรือองค์กรสมาชิก เงินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ที่กองทุนได้รับโดยไม่มีเงื่อนไขผูกพันอื่นใด

คุณสมบัติของสมาชิก ต้องเป็นผู้อยู่ในทะเบียนบ้านอย่างน้อย 6 เดือน มีอายุ 20 ปีขึ้นไป มีนิสัยดีงาม มีความรู้ ความเข้าใจเห็นชอบด้วยหลักการของกองทุนหมู่บ้านและสนใจที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมของกองทุน พร้อมทั้งจะปฏิบัติตามระเบียบกองทุน เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุนได้มีมติ

เห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิกโดยลงความเห็นสามในสี่ของจำนวนคณะกรรมการกองทุนทั้งหมด เป็นผู้ที่มีความอดทนเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนเป็นสำคัญ

การรับสมัครสมาชิก ผู้ที่มีคุณสมบัติของสมาชิกครบถ้วนสามารถยื่นคำขอสมัครสมาชิกกองทุนได้ที่คณะกรรมการกองทุนได้เดือนละ 1 ครั้ง ทุกวันที่ 20 ของเดือน ชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า 20 บาท ค่าหุ้น ๆ ละ 10 บาท ภายในวันที่สมัครเป็นสมาชิก

คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน ให้เป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ประเภทการกู้ยืม สมาชิกสามารถยื่นขอกู้เงินเพื่อนำไปใช้จ่ายในกิจกรรม การพัฒนาอาชีพ การสร้างงาน หรือเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ส่งเสริมการศึกษาบุตร วงเงินกู้รายหนึ่งกู้ในวงเงินไม่เกินสองหมื่นบาท หลักประกันเงินกู้ ต้องใช้สมาชิกของกองทุนเป็นผู้ค้ำประกันอย่างน้อยสองคน ผู้กู้สามารถนำหลักทรัพย์มูลค่าไม่น้อยกว่าเงินที่ขอกู้มาค้ำประกันได้ การชำระคืนเงินกู้ ให้ผู้กู้ส่งคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยภายในหนึ่งปี อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 0.5 ต่อเดือน การจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีให้เป็นไปตามมติที่ประชุมสมาชิกกองทุนหมู่บ้านกำหนด

ข่าวบทความที่สำคัญเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านที่ได้นำเสนอโดยสื่อมวลชน

ศัลยา ประชาชาติ (2545 : 16) ได้นำเสนอข้อมูลกองทุนหมู่บ้านช่วยกระตุ้นให้เศรษฐกิจโตขึ้น 0.80 % ได้นำเสนอผลการวิจัยไว้ 2 ชิ้น ได้แก่งานวิจัยของธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ได้สำรวจพบว่าเงินกองทุนหมู่บ้านได้นำไปใช้จ่ายในกิจกรรมการผลิตถึง 89.1 % และเงินเหล่านี้ระบุไว้ว่านำไปใช้ในภาคเกษตรกรรม 61.2 % ซึ่งโครงการกองทุนหมู่บ้านดังกล่าวหวังผลในระยะยาว ดังนั้นรัฐควรติดตามอย่างใกล้ชิดและอีกงานวิจัยของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนา กรมการพัฒนาชุมชน ได้สัมภาษณ์โดยสุ่มพื้นที่ตัวอย่างพบว่าส่วนใหญ่นำไปลงทุนในภาคเกษตร 41.2 % วัตถุประสงค์ส่วนใหญ่กู้เพื่อลงทุนเพิ่มและที่สำคัญคือรัฐควรช่วยเหลือในด้านการฝึกฝนทักษะและพัฒนาอาชีพของประชาชน

กองทุนหมู่บ้านสื่อเค้าลัมกรรมการฯ ขาดความรู้ สมาชิกกู้ใช้นอกเป้าหมาย (มติชนรายวัน 14 กุมภาพันธ์ 2544, หน้า 1) คณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการทำงานของกองทุนหมู่บ้านลงพื้นที่ตรวจสอบผลการดำเนินงานพร้อมระบบสมาชิกจำนวนมาก เงิน 1 ล้านบาทเหลือไม่กี่แสนบาท ชำประชาชนที่เข้าไปใช้เงินไม่ตรงวัตถุประสงค์ที่ขื่ยู้ แกมคณะกรรมการแต่ละหมู่บ้านยังขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารเงินกองทุน ร้องขอผู้เชี่ยวชาญลงไปให้ความรู้โดยเร็ว

นงลักษณ์ เดชระพีพงษ์ : คณะทำงานกองทุนชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ (2544 : 32 – 33) ได้นำเสนอบทความ เรื่อง จุดเด่น จุดด้อยของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จุดเด่นของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คือ เป็นนโยบายเชิงรูปธรรมที่เกิดผลอย่างรวดเร็ว ทั้งถึงการกระตุ้นเศรษฐกิจจากฐานราก โดยกระจายครอบคลุมทุกหมู่บ้านทั่วประเทศ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้บริหารและจัดการกองทุนเพื่อการพึ่งพาตนเอง อย่างยั่งยืนและเกิดเวทีค้นหาและเฟ้นหาคนที่น่าเชื่อถือที่เกิดจากการรวมตัวกันเพื่อประจักษ์ร่วมกัน อย่างน้อย 3 ใน 4 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด

จุดด้อยของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คือ สิทธิในการรับเงินกองทุนขึ้นอยู่กับความพร้อมของชุมชนเอง กำหนดระยะเวลากู้ยืมไม่เกิน 1 ปี เป็นข้อจำกัด ทำให้ไม่เกิดประโยชน์ ผู้กู้ต้องหันไปกู้เงินนอกระบบเพื่อให้ทันเวลาใช้คืนกองทุน ทำให้เกิดปัญหาหนี้สินหมุนเวียน วงเงินที่กำหนดให้กู้ไม่เกินคนละ 20,000 บาท และถ้าเกินต้องขออนุมัติเป็นราย ๆ แต่ไม่เกิน 50,000 บาท ทำให้เป็นการไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนทำโครงการขนาดใหญ่

จากการทบทวนเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้ทำสารนิพนธ์ได้รับประโยชน์ในการทำสารนิพนธ์ ดังนี้

1. เอกสารของทางราชการช่วยให้ผู้ทำสารนิพนธ์ได้ความรู้พื้นฐานของกองทุนหมู่บ้าน เข้าใจนโยบาย หลักการวัตถุประสงค์ สามารถกำหนดตัวแปรปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบในบริบทกองทุนหมู่บ้าน

2. เอกสารกองทุนบ้านเลิศสวัสดิ์ทำให้ผู้ทำสารนิพนธ์รู้พื้นฐานเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ ทราบถึงวัตถุประสงค์การสมัครเป็นสมาชิกกองทุน การขอกู้ การพิจารณาวงเงินกู้ และความรู้พื้นฐานของบ้านเลิศสวัสดิ์ ช่วยให้ผู้ทำสารนิพนธ์กำหนดการประเมินได้ถูกต้อง ช่วยให้มีความรู้เกี่ยวกับบริบทชุมชน การดำเนินงาน ผลผลิต ทั้งหมู่บ้านโดยรวม และของผู้กู้แต่ละราย

3. ข่าวและบทความที่สำคัญเกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้าน ช่วยให้ผู้ทำสารนิพนธ์ได้ทราบถึงผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านในชุมชนต่าง ๆ ทราบผลการดำเนินงานของรัฐบาลได้ทุกระยะ และช่วยให้ผู้ทำสารนิพนธ์ได้รับทราบสถานการณ์ปัจจุบันของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากข่าวและบทความที่เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่ได้นำเสนอไปแล้วนั้นมีความเห็นว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีจุดด้อยหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการรับเงินกองทุน กำหนดระยะเวลาในการชำระหนี้ และวงเงินจำนวนเงินในการกู้ยืม ปัญหาหนี้สินหมุนเวียน การขาดโอกาสในการลงทุนในโครงการใหญ่ แต่ถึงอย่างไรก็ตามกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองก็ยังมีจุดเด่นอยู่คือเป็นนโยบายที่เป็นรูปธรรมที่เกิดผลอย่างรวดเร็วทั้งถึงทุกหมู่บ้านทั่วประเทศในการกระตุ้นเศรษฐกิจ และเกิดเวทีค้นหาคนที่น่าเชื่อถือที่เกิดจากการรวมตัวกันเพื่อประจักษ์ร่วมกัน อย่างน้อย 3 ใน 4 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้าน โดยไม่แบ่งชนชั้นและอาชีพ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในครั้งนี้ เป็นการศึกษากรณีเฉพาะหมู่บ้าน เลิศสวัสดิ์ซึ่งผู้ทำสารนิพนธ์ได้เข้าปฏิบัติงานตั้งแต่เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2544 ในโครงการเพิ่ม ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีวิธีการดังนี้

3.1 รูปแบบการประเมิน

รูปแบบการประยุกต์ใช้ในการประเมินครั้งนี้คือ ชิพพ์โมเดล ตามแบบความคิดทฤษฎีที่ได้ เสนอไว้ในบทที่ 1 ซึ่งประกอบด้วย การประเมิน 4 องค์ประกอบ ทั้งระดับหมู่บ้านและระดับราย บุคคล (ผู้ถูก) ดังนี้

3.1.1 การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม

การประเมินสภาวะแวดล้อมเป็นรูปแบบพื้นฐานของการประเมินโดยทั่วไป เป็นการ ประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผล เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นใน ด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการ และเงื่อนไขที่เป็นจริงต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยในการวินิจฉัยปัญหา เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะเป็น ประโยชน์ต่อการตัดสินใจ การประเมินสภาวะแวดล้อมนี้มีลักษณะเด่นๆ ที่สำคัญมากมาย จัดเป็น การวิเคราะห์ขนาดใหญ่ เป็นตัวกำหนดขอบเขตของการประเมิน การบรรยายและการวิเคราะห์ สภาวะแวดล้อมนอกจากนี้ ยังช่วยให้ทราบถึงตัวแปรที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญสำหรับการบรรลุ เป้าหมาย การประเมินสภาวะแวดล้อม ทำให้ได้มาซึ่งการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์โดยอาศัยการ วินิจฉัย และการจัดเรียงลำดับปัญหาให้สอดคล้องกับความต้องการของที่ประชุมและสถานการณ์

ในการรายงานข้อมูลเกี่ยวกับสภาวะแวดล้อมนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนด ทิศทางของหน่วยที่จะประเมิน เพื่อที่จะได้สอดคล้องกับนโยบายและการตัดสินใจในการบริหาร ระบบ ดังนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างนักประเมินกับผู้บริหารนักประเมินจะให้ข้อมูลเกี่ยว กับปัญหาการตัดสินใจในปัจจุบัน และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการที่ต้องการใช้เพื่อการตัดสินใจใน อนาคตให้แก่ผู้บริหาร

3.1.2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น

เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่างๆ ที่จัดขึ้น โดยดูว่า ข้อมูลนั้นจะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ซึ่งมักจะประเมินในด้านต่างๆ คือ

- 1) ความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการ
- 2) ยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

3) การได้รับความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้ เช่น หน่วยงานที่จะช่วยเหลือ เวลา เงินทุน อาคารสถานที่ อุปกรณ์เครื่องมือ

ผลที่ได้จากการประเมินปัจจัยเบื้องต้น คือ การวิเคราะห์รูปแบบของวิธีการที่ใช้ในการรูปของราคาและกำไร ที่จะได้รับ โดยการประเมินในด้านอัตราค่าจ้าง เวลา งบประมาณ วิธีการที่มีศักยภาพ แต่ถ้าเป็นการประเมินด้านการศึกษา ผลกำไรอาจจะไม่อยู่ในรูปตัวเลขก็ได้ การประเมินปัจจัยเบื้องต้นนี้จะช่วยให้ข้อมูลที่จะตัดสินใจได้ว่า ควรตั้งวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติอย่างไร ใช้อัตราค่าจ้างเท่าใดวางแผนงานและดำเนินการอย่างไร ซึ่งจะแตกต่างจากการประเมินสถานะแวดล้อมในแง่ที่ว่า การประเมินปัจจัยเบื้องต้นเป็นการทำเฉพาะกรณีนั้นๆ และวิเคราะห์ภายในโครงการเท่านั้น

รูปแบบของคำถามที่ใช้ถามมีมากมาย เช่น วัตถุประสงค์จะกำหนดวิธีดำเนินการได้หรือไม่ และจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ วิธีการที่กำหนดสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ จะดำเนินการกับยุทธวิธีที่เลือกมาอย่างไร ฯลฯ คำถามต่างๆ เหล่านี้จะแสดงถึงความสำคัญของการประเมินข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยเบื้องต้น เพื่อที่จะได้เป็นตัวกำหนดยุทธวิธีเพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยคำถามที่จะใช้มีตั้งแต่ระดับกว้างๆ และคำถามเฉพาะ

3.1.3 การประเมินกระบวนการ เมื่อแผนดำเนินการได้รับอนุมัติและลงมือทำ การประเมินกระบวนการจำเป็นต้องได้รับการเตรียมการเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้รับผิดชอบและผู้ดำเนินการทุกลำดับชั้น การประเมินกระบวนการมีวัตถุประสงค์ใหญ่อยู่ 3 ประการ คือ

- 1) เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการ หรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้
- 2) เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงาน
- 3) เพื่อเป็นรายงานสะสมถึงการปฏิบัติต่างๆ ที่เกิดขึ้น

ยุทธวิธีในการประเมินกระบวนการ มี 3 วิธี คือ

1) แสดงให้เห็นหรือกระตุ้นเตือนถึงศักยภาพของทรัพยากรที่ทำให้เกิดความล้มเหลวในโครงการ ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งต่อไปนี้ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่มบุคลากรและนักศึกษา วิธีการสื่อสาร การให้เหตุผล ความเข้าใจและเห็นพ้องกันในวัตถุประสงค์ของแผนการ โดยผู้ที่เกี่ยวข้องในแผนการนั้น และผู้ที่ได้รับผลกระทบจากแผนการ เป็นต้น

2) เกี่ยวกับการวางโครงการและการตัดสินใจก่อนวางแผน โดยผู้อำนวยการระหว่างดำเนินการนั้น ตัวอย่างการตัดสินใจก่อนวางแผน เช่น ในโครงการพัฒนาแบบสอบซึ่งมีความจำเป็นจะต้องเลือกโรงเรียนอย่างเจาะจง สำหรับเข้าร่วมในการทดลองสร้างข้อกระทงใหม่ๆ ผู้ตัดสินใจจะสามารถจัดเตรียมวางโครงการล่วงหน้าได้ดีเมื่อมีโรงเรียนมาให้เลือก แต่ตัวเลือกเหล่านี้จะยังไม่มียกกว่าจะมีรายชื่อของโรงเรียนที่จะสอบถามไป เมื่อโรงเรียนได้รับการติดต่อ

แล้ว จะมีการตัดสินใจเกี่ยวกับโรงเรียนที่มีความเต็มใจเข้าร่วมในการทดสอบแบบสอบ ดังนั้น ในโครงการส่วนใหญ่สถานการณ์จึงต้องตัดสินใจจึงมีจำนวนมาก และนี่เป็นเครื่องแสดงความชัดเจนถึงความต้องการข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ

3) ยุทธวิธีในการประเมินกระบวนการ จะบอกลักษณะสำคัญใหญ่ๆ ของโครงร่างโครงการ เป็นต้นว่า มโนทัศน์ที่ต้องการสอน และปริมาณของการอภิปรายที่จะมีในความหมายนี้ เพื่อบรรยายว่า เกิดอะไรขึ้นจริงๆ สารนิเทศนี้จะให้ประโยชน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการกำหนดว่า ทำไมวัตถุประสงค์จึงบรรลุหรือไม่บรรลุผล

ในการรวบรวมสารนิเทศ นักประเมินกระบวนการต้องใช้วิธีการทั้งที่มีแบบแผนและไม่มีแบบแผน เช่น การวิเคราะห์ปฏิบัติการ การบันทึกอย่างอิสระภายหลังสิ้นสุดการดำเนินงานแต่ละวัน การสัมภาษณ์ การจัดอันดับ บันทึกรายวันของเจ้าของโครงการ วิธีการ Semantic Differential บันทึกการประชุมคณะกรรมการ เพื่อสืบสาวไปถึงสิ่งที่แสดงให้เห็นปัญหาอย่างแท้จริง

โดยสรุป ภายใต้การประเมินกระบวนการ สารนิเทศจะถูกวิเคราะห์รวบรวมและนำเสนอเท่าที่ผู้ดำเนินโครงการต้องการสารนิเทศนั้น อาจจะบ่อยทุกวันถ้าจำเป็น เฉพาะอย่างยิ่งในช่วงระยะแรกๆ ของโครงการ ทั้งนี้ การประเมินนี้ไม่เพียงแต่ให้สารนิเทศที่ผู้ตัดสินใจในการคาดคะเนล่วงหน้า และการปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาเท่านั้น แต่ยังต้องบันทึกสารนิเทศของกระบวนการสำหรับแปลความหมายของความสำเร็จของโครงการด้วย

3.1.4 การประเมินผลผลิต มีจุดหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จ ไม่เฉพาะเมื่อสิ้นสุดวัฏจักรของโครงการเท่านั้น แต่ยังมีควมจำเป็นยิ่งในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการด้วย

ระเบียบวิธีต่างๆ ไปของการประเมินผลผลิต จะรวมถึงต่อไปนี้เข้าไว้ด้วยกันคือ การดูว่าการกำหนดวัตถุประสงค์นั้นนำไปใช้ได้หรือไม่ เกณฑ์ในการวัดที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมคืออะไร เปรียบเทียบผลที่วัดได้กับมาตรฐานสัมบูรณ์ (Absolute Criteria) หรือมาตรฐานสัมพันธ์ (Relative Criteria) ที่กำหนดไว้ก่อน และทำการแปลความหมายถึงเหตุของสิ่งที่เกิดขึ้น โคนอาศัยรายงานจากการประเมินสภาวะแวดล้อม ปัจจัย และกระบวนการร่วมด้วย

เท่าที่ผ่านมา การประเมินมีความหมายเพียงส่วนที่เป็นการประเมินผลผลิตเท่านั้น ถึงแม้ว่าจะมีการประเมินแบบอื่นที่ต่างจากการประเมินผลผลิต แต่การประเมินเหล่านี้ก็ยังคงมีความสัมพันธ์คล้ายคลึงกันมาก

ทั้งการประเมินสภาวะแวดล้อมและการประเมินผลผลิต จะประเมินสิ่งที่มีอยู่ว่าบรรลุเป้าหมายได้อย่างไร โดยที่การประเมินสภาวะแวดล้อมจะพิจารณาระบบโดยส่วนรวม และการประเมินผลผลิต พิจารณาความพยายามเปลี่ยนแปลงในระบบ ดังนั้น การประเมินสภาวะแวดล้อมที่

สิ่งจำเพาะในรูปที่การประเมินผลผลิตจะนำไปใช้ในภายหลัง (สิ่งที่แสดงอย่างเจาะจงนั้นจะเป็นเกณฑ์สำหรับตัดสินความสำเร็จขั้นสุดท้ายของผลผลิต)

การประเมินปัจจัยและการประเมินผลผลิตสามารถที่จะแยกให้เห็นได้ง่ายสำหรับการประเมินปัจจัยจะเกิดขึ้นก่อนการเปลี่ยนแปลงโครงการ และการประเมินผลผลิตจะเกิดขึ้นในระหว่างและหลังโครงการ ในขณะที่การประเมินสถานะแวดล้อมกำหนดสิ่งจำเพาะสำหรับการประเมินผลผลิต การประเมินปัจจัยก็แสดงสิ่งจำเพาะสำหรับการประเมินกระบวนการ

การประเมินผลผลิตจะสืบสาวสิ่งที่มีอยู่ว่า ได้บรรลุวัตถุประสงค์ไปแล้วหรือกำลังจะบรรลุ แต่การประเมินกระบวนการจะประเมินสิ่งที่มีอยู่ว่า ระเบียบการนั้น ได้รับการกระทำไปตามที่ตั้งใจไว้หรือไม่ การประเมินทั้ง 2 ชนิด จะให้ข้อมูลย้อนกลับสำหรับการควบคุมและพัฒนาการเปลี่ยนแปลงระเบียบปฏิบัติในกระบวนการ การประเมินกระบวนการทำให้สามารถที่จะลงความเห็นได้ว่าการนำระเบียบปฏิบัติไปทำจริงนั้นตรงหรือไม่กับแบบที่วางไว้ และการประเมินผลผลิตช่วยให้ตกลงใจได้ว่า วัตถุประสงค์นั้นบรรลุหรือไม่

3.2) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กระบวนการวิจัยประกอบด้วยระเบียบวิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ กระบวนการแต่ละขั้นตอนมีความสำคัญต่อการวิจัยทั้งสิ้น เรื่องที่สำคัญเรื่องหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับแผนแบบการวิจัย คือ การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเหล่านี้ล้วนเป็นประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยจะต้องทำความเข้าใจก่อนที่จะเริ่มต้นทำวิจัย ประชากร คือ กลุ่มทั้งหมดของสิ่งที่ต้องการศึกษาวิจัย ซึ่งอาจเป็นบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร หน่วยการปกครองกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มที่ถูกเลือกจากประชากรขึ้นมาเป็นตัวอย่างเพื่อใช้เป็นตัวแทนของประชากรในการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลสำหรับการประเมิน ได้แก่ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบ้านเลขที่ 12 ตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีสถานภาพและบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ รวมทั้งข้าราชการ เจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

ระบบ A คือภาพรวมของกองทุนหมู่บ้านเลขที่ 12 ประชากรในหน่วยระบบได้แก่

1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	14	คน
2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน			
- สมาชิกที่กู้เงิน	จำนวน	44	คน
- สมาชิกที่ไม่ได้กู้เงิน	จำนวน	91	คน
3. สมาชิกหมู่บ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุน	จำนวน	451	คน

4. ผู้นำชุมชน (กำนัน)	จำนวน	1	คน
5. ข้าราชการ การเมืองที่เกี่ยวข้อง (อปต.)	จำนวน	2	คน

ระบบ B คือ สมาชิกผู้กู้แต่ละรายกรณี มีทั้งหมด 44 คน แบ่งตามกลุ่มอาชีพที่กู้ ดังนี้

1. ปลูกพืช คือ ทำนา, ทำสวน, ทำไร่	จำนวน	7 ราย	เป็นเงิน	74,000 บาท
2. เลี้ยงสัตว์ คือ หมู, ไก่, ปลา, วัว	จำนวน	18 ราย	เป็นเงิน	227,000 บาท
3. ค้าขาย	จำนวน	6 ราย	เป็นเงิน	95,000 บาท
4. บริการ	จำนวน	2 ราย	เป็นเงิน	32,000 บาท
5. กู้เพื่อลดรายจ่าย	จำนวน	11 ราย	เป็นเงิน	142,000 บาท
รวมผู้กู้ทั้งหมด	จำนวน	44 ราย	เป็นเงิน	570,000 บาท

3.3 วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ประเมิน

3.3.1 วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีดังต่อไปนี้

1) การสังเกตและบันทึก

การสังเกตและบันทึกเกี่ยวกับสภาพทั่วไปด้านต่างๆ ของหมู่บ้าน ตลอดจนการสังเกตและบันทึกขณะร่วมกิจกรรม ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

2) การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม ตลอดจนรายบุคคลในหมู่บ้านโดยใช้แบบรายงานต่างๆ (บร.)

3) การจัดประชุมเวทีชาวบ้าน โดยให้ผู้นำชุมชนเรียกประชุมสมาชิกกองทุนหมู่บ้านแล้วแบ่งกลุ่มสมาชิกตามอาชีพของผู้กู้ ให้ผู้กู้พูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันว่ามีปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพอย่างไร ต้องการให้ทางรัฐบาลเข้ามาช่วยเหลือในเรื่องใดบ้างแล้ว สรุปเป็นภาพรวมของหมู่บ้าน

4) การศึกษาเจาะลึกรายกรณี จากสมาชิกที่ได้รับอนุมัติเงินกู้จำนวน 5 รายที่มีวัตถุประสงค์การกู้แตกต่างกัน

3.3.2 เครื่องมือที่ใช้งานในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบรายงานต่างๆ (บร.) และแบบเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อใช้ในการสังเกตและการสัมภาษณ์ มีดังนี้

1) แบบรายงาน บร.1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน) ใช้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพโดยทั่วไปของหน่วยระบบที่ประเมินคือหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ ได้ทราบในอดีตจนถึงปัจจุบันเป็นอย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงในด้านใดบ้าง โดยศึกษาจากข้อมูลที่มีอยู่แล้วผู้ใหญ่บ้าน ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานหมู่บ้าน หรือแหล่งข้อมูลอื่นๆ

2) แบบรายงาน บร.2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน) ใช้ศึกษาเกณฑ์ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน โดย กำหนดกลุ่มเป้าหมาย 50 เปอร์เซ็นต์) ของครัวเรือนในหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ เนื่องจากจำนวนครัวเรือนมี 105 ครอบครั้ว ทำการสัมภาษณ์เป็นรายครัวเรือนให้กระจายในกลุ่มเป้าหมายทั่วถึง เพื่อภาพรวมที่แท้จริงของหมู่บ้านโดยสรุป

3) แบบรายงาน บร.3 (แบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง) ทำการสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ผู้นำชุมชนกรรมการกองทุนหมู่บ้านและ ชาวบ้าน โดยทั่วไป แล้วทำการสรุปผลการสัมภาษณ์โดยใช้ บร.3

4) แบบรายงาน บร.4 (แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารของกองทุนและสัมภาษณ์กิจกรรมของกองทุน รวมทั้งการดำเนินการรายงานการเปลี่ยนแปลงของกองทุนจาก กรรมการกองทุน รวบรวมข้อมูล สรุปข้อมูลลงใน แบบรายงาน รายงานผลทุกเดือนต่ออาจารย์นิเทศน์

5) แบบรายงาน บร.5 (แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง) จัดเวทีประชาคม โดยขอความร่วมมือกับพัฒนากรในการจัดประชาคมและเป็นพิธีกรดำเนินการรายการ เชิญกรรมการกองทุนเข้าร่วมเวทีประชาคมรวบรวมข้อมูล สรุปลงใน บร.5 มีเนื้อหาเกี่ยวกับระเบียบกองทุน ปัญหาและแนวทางแก้ไขใน การดำเนินงานกองทุน ร่วมกันในระดับตำบล

6) แบบรายงาน บร. 6 (แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงิน จากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง) โดยจัดกลุ่มเสวนาสมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่กู้เงิน และมีอาชีพเดียวกันในหมู่บ้านชี้แจงวัตถุประสงค์การจัดเวทีเสวนา ดำเนินการเสวนาสรุปผลลงใน บร. 6 โดยใช้ระยะเวลา อาชีพละวัน กำหนดวันตามความสะดวกของชาวบ้าน ในวันที่ว่างจากการทำงานจนครบทุกอาชีพ ซึ่งหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ มี 5 กลุ่ม อาชีพ ได้แก่

1. กลุ่มอาชีพเลี้ยงสัตว์
2. กลุ่มอาชีพปลูกพืช
3. กลุ่มอาชีพค้าขาย
4. กลุ่มอาชีพให้บริการ
5. กลุ่มที่กู้เพื่อลดรายจ่าย

7) แบบรายงาน บร. 7 (แบบรายงานการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งทางชุมชนในทัศนะของประชาชน) รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติของชาวบ้าน เพื่อหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน) โดยการสัมภาษณ์ แล้วนำผลมาสรุปประกอบกับ บร.2

8) แบบรายงาน บร.8 (โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์) จัดการรวบรวมกลุ่มกันในตำบล ซึ่งบ้านเลิศสวัสดิ์ เป็นหนึ่งใน 16 หมู่บ้านในตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ทำการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ ผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยใช้รูปแบบการเขียนแผนธุรกิจผู้ประกอบการ SMEs (นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรม และวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม) โดยศึกษาจากกลุ่มผู้ทำขมจีน เป็นแหล่งค้นหาข้อมูล ร่วมกันสรุป โดยยึดรูปแบบจากชุดวิชาการจัดการและการวางแผนธุรกิจและชุดวิชาการจัดการธุรกิจชุมชน นำเสนอในรูปของการแผนธุรกิจ

9) แบบรายงาน บร. 9 (แบบบันทึกการสัมภาษณ์) ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ บุคคลทั่วไปผู้นำ ผู้นำอาวุโสในหมู่บ้าน และกรรมการกองทุน

10) แบบรายงาน บร.10 (แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน) ใช้สรุปบทเรียนในการศึกษาและดำเนินกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน จัดเวทีร่วมกันในระดับหมู่บ้านหรือตำบล สรุปผล ปัญหา แนวทางแก้ไข หรือแนวทางซึ่งนำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการกองทุน โดยขอความร่วมมือเชิญคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และสมาชิกกองทุนเข้าร่วม

บันทึกกองทุนในตำบลเดียวกันร่วมกันจัดสัมมนาสรุปบทเรียน เป็นภาพ โดยรวมของตำบล สรุปลง บร.10 จัดทำรายงาน ส่งต่ออาจารย์นิเทศน์

11) แบบรายงาน บร.11 (แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี) รวบรวมศึกษารายกรณีผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ การดำเนินการ กิจการ ตามกลุ่มอาชีพสัมภาษณ์ เป็นระยะๆ โดยการ เลือกจำนวนกลุ่มเป้าหมาย 4 กลุ่มอาชีพ คือ อาชีพด้านการเกษตร การค้าขาย เลี้ยงสัตว์ และลดรายจ่ายเพื่อพัฒนาอาชีพ โดยศึกษาร้อยละ 30 ของแต่ละกลุ่มอาชีพ

12) แบบรายงาน บร. 12 (การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน) เป็นการจัดเวทีวิเคราะห์ตัวแผนแม่บทชุมชนระดับตำบลร่วมกันระหว่างบันทึกกองทุน พัฒนากร ประชากรกองทุน และอบต. เข้าร่วมการจัดเวทีประชาคมวิเคราะห์แผนแม่บทระดับตำบล โดยใช้กระบวนการ AIC สรุปผลการวิเคราะห์แผนแม่บท ตาม แบบ บร. 12 ในระดับตำบล

3.4 ตัวแปรและตัวชี้วัดในการประเมินโครงการ

การแสดงองค์ประกอบภายในของกองทุนหมู่บ้านในรูปแบบของ “ ซัพพโมเดล ” ซึ่งมีส่วนประกอบดังนี้

หน่วยระบบ A : หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

CONTEXT

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
ระดับหมู่บ้าน			
C1-ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน	1.ที่มาของชื่อหมู่บ้าน/ ชุมชน 2.คนกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งหมู่บ้านอพยพมาจากที่ไหน และเหตุใดอพยพมา	1.ผู้นำชุมชน 2.ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน	1.สัมภาษณ์ตามแบบ บร.1 2.ศึกษาจากเอกสาร
C2-การตั้งถิ่นฐานของหมู่บ้าน	1.เริ่มตั้งเมื่อไร	1. ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน	1.สัมภาษณ์ตามแบบ บร.1
C3-การขยายตัวของชุมชน	1.จำนวนหลังคาเรือน	1.ข้อมูลเอกสาร	1.จปฐ.
C4-การขยายตัวของประชากร	1.จำนวนประชากรชาย-หญิง	1.กลุ่ม อสม.	1.แบบ บร.
C5-สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน	1.ลักษณะที่ตั้งของหมู่บ้าน 2.อาณาเขตติดต่อกับ 3.โรงเรียน 4.สภาพอนามัย	1.ข้อมูลจากเอกสาร 2.หมู่บ้าน 3.ผู้นำชุมชน	1. ศึกษาจากเอกสาร 2.สังเกต 3.สัมภาษณ์
C6-วัฒนธรรมประเพณีและภาษา	1.ประเพณีที่สำคัญ 2.ภาษาพื้นบ้าน	1.ผู้นำชุมชน 2.ผู้อาวุโส	1.สัมภาษณ์ตาม บร.1 2.ศึกษาจากเอกสาร 3.สังเกต
C7-โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากร	1.จำนวนและสภาพของโครงสร้างพื้นฐาน 2.จำนวนสภาพทรัพยากร เช่น ป่าไม้ แหล่งน้ำ	1.ผู้นำชุมชน 2.หมู่บ้าน	1.สัมภาษณ์ตาม บร.1 2.สังเกต

CONTEXT ต่อ

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
C8-ผู้นำชุมชน	1.ประเภทผู้นำที่เป็น ทางการ	1.ผู้นำชุมชน 2.ผู้อาวุโส	1.สัมภาษณ์ตาม บร.1
C9-เศรษฐกิจ อาชีพ	1.รายได้ 2.อาชีพ	1.ผู้นำชุมชน	1.แบบ บร.1

INPUT

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
ระดับหมู่บ้าน			
I1-นโยบาย ระเบียบ แนวทางปฏิบัติ	1.รายละเอียดของ ระเบียบสำนักนายกฯ 2.รายละเอียดของ ระเบียบกองทุนฯ	1.ระเบียบสำนักนายกฯ 2.ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับ กองทุนหมู่บ้านฯ	1.ศึกษาจากเอกสาร
I2-เงินกองทุน 1 ล้านบาท	1.วันที่ได้รับอนุมัติ 2.การเก็บรักษาเงิน	1.คณะกรรมการกองทุน หมู่บ้าน	1.สัมภาษณ์
I3-คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน	1.จำนวน 2.คุณสมบัติ 3.วิธีได้มา	1.คณะกรรมการกองทุน หมู่บ้าน 2.ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน	1.สัมภาษณ์ บร.4 2.ศึกษาจากเอกสาร
I4-เงินทุนสะสมอื่น ๆ	1.ประเภท/จำนวน/ที่มา และการเก็บรักษา เงินทุนสะสมอื่น ๆ	1.คณะกรรมการกองทุน หมู่บ้าน	1.สัมภาษณ์ 2.ศึกษาจากเอกสาร หมู่บ้าน

PROCESS

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
PC1-การคัดเลือกผู้ เลือกและเหตุผล	1.หลักเกณฑ์ในการคัด เลือกและเหตุผล 2.วิธีการคัดเลือกและ เหตุผล	1.คณะกรรมการกองทุน	1.สัมภาษณ์ตาม บร.4 2.สัมภาษณ์เพิ่มเติม

PROCESS ต่อ

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
PC2-ระบบบัญชีกองทุน	1.จำนวนบัญชีที่จัดทำ (จำนวนเต็ม)	1.คณะกรรมการกองทุน หมู่บ้าน	1.สัมภาษณ์ 2.ศึกษาจากเอกสาร

PRODUCT

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
PD1-จำนวนผู้ได้รับเงินกู้	1.จำนวนครั้งที่มีการ อนุมัติให้กู้แต่ละครั้ง 2.จำนวนผู้ยื่นกู้ และผู้ได้รับอนุมัติ ให้กู้แต่ละครั้ง	1.คณะกรรมการกองทุน หมู่บ้าน 2.บัญชีกลุ่มลูกหนี้	1.สัมภาษณ์ตาม บร.4 2.ศึกษาจากเอกสาร
PD2-การขยายกิจการ ของผู้กู้	1.การจ้างงานของกิจการ	1.ผู้กู้	1.สัมภาษณ์ตาม บร.4
PD3-เงินกองทุนสะสม (เงินฝากสัจจะ)	1.จำนวนเงินฝากสัจจะ	1.ชาวบ้าน	1.สัมภาษณ์ตาม บร.4

หน่วยระบบ B: หน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้แต่ละกลุ่มอาชีพ

CONTEXT

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
ผู้กู้อย่างบุคคล			
C1-กลุ่มอาชีพเลี้ยงสัตว์	1.ประสิทธิภาพการ ประกอบอาชีพ	1.ผู้กู้	1.สัมภาษณ์ 2.จัดเวที
C2-กลุ่มอาชีพปลูกพืช	1.ประสิทธิภาพการ ประกอบอาชีพ	1.ผู้กู้	1.สัมภาษณ์ 2.จัดเวที
C3-กลุ่มอาชีพค้าขาย	1.ประสิทธิภาพการ ประกอบอาชีพ	1.ผู้กู้	1.สัมภาษณ์ 2.จัดเวที
C4-กลุ่มอาชีพบริการ	1.ประสิทธิภาพการ ประกอบอาชีพ	1.ผู้กู้	1.สัมภาษณ์ 2.จัดเวที

CONTEXT ต่อ

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
C5-กลุ่มผู้เพื่อลดรายจ่าย	1. ประสิทธิภาพการประกอบอาชีพ	1. ผู้กู	1. สัมภาษณ์ 2. จัดเวที

INPUT

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
I1-จำนวนเงินที่ได้จากการกู้ยืม	1. จำนวนเงิน	1. ผู้กู	1. สัมภาษณ์ 2. จัดเวที
I2-จำนวนเงินลงทุนนอกเหนือจากการกู้ยืม	1. แหล่งเงินกู	1. ผู้กู	1. สัมภาษณ์ 2. จัดเวที
I-3กองทุนสะสมการกู้ยืม	1. ประเภทของกองทุน 2. จำนวนเงิน	1. คณะกรรมการ	1. สัมภาษณ์ 2. บัญชีเงินฝาก

PROCESS

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
PC1-การทำกิจกรรมถูกต้อง	1. วิธีการทำกิจกรรม	1. ผู้กู	1. สัมภาษณ์ 2. จัดเวที
PC2-การหาตลาด	1. วิธีการขาย	1. ผู้กู	1. สัมภาษณ์ 2. จัดเวที
PC3-ผลผลิต	1. จำนวนผลผลิต	1. ผู้กู	1. สัมภาษณ์ 2. จัดเวที

PRODUCT

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
PD1-รายได้ที่เป็นเงิน	1. เงินทุนหมุนเวียน	1. ผู้กู	1. สัมภาษณ์ 2. จัดเวที
PD2-ประสิทธิภาพที่ดี	1. เทคนิคและวิธีการ	1. ผู้กู	1. สัมภาษณ์ 2. จัดเวที
PD3-ผู้กูสามารถพึ่งพาตนเองได้	1. การทำกิจกรรมของผู้กู	1. ผู้กู	1. สัมภาษณ์ 2. จัดเวที

3.5 วิธีการเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ผู้วิจัยเลือกใช้มีหลายวิธี ดังนี้

1. การสัมภาษณ์ โดยการคำถามแบบ บร. เป็นคำถามที่มีกรอบมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน
2. การสังเกต โดยการสังเกตสิ่งที่พบเห็นเพื่อหาข้อมูล และหาความรู้ที่ผู้วิจัยต้องการเช่น การทำ บร. 11 ต้องไปสังเกตดูว่าสมาชิกที่กู้เงินนำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์หรือไม่ และการสังเกตการประชุมกองทุนหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ช่วงเวลา 10 เดือน ระหว่างการทำโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผู้วิจัยได้สังเกตและได้ทำการบันทึกข้อมูลไปพร้อมกัน
3. การใช้ข้อมูลทุติยภูมิ ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ เช่น สถานีอนามัย พัฒนาการอำเภอสีคิ้ว ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านเลิศสวัสดิ์ ที่เก็บรวบรวมข้อมูลไว้แล้ว ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลนั้นมาใช้ได้ ข้อมูลมือหนึ่งเป็นการสัมภาษณ์ใหม่เพื่อความแน่นอน
4. การจัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน และเวทีประชาคมระดับตำบล

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.6.1 การวิเคราะห์โดยใช้สถิติได้แก่

- การแจกแจงความถี่
- การคำนวณค่าร้อยละ
- ค่าเฉลี่ย

3.6.2 การวิเคราะห์โดยไม่ใช้สถิติได้แก่

- การวิเคราะห์เนื่องจากการสัมภาษณ์
- การศึกษาเอกสารและข้อมูลที่มีการบันทึกไว้

ภายหลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน มาแล้วแยกหัวข้อ ตามประเด็นที่ศึกษาวิจัย แล้วจึงนำมาวิเคราะห์ จัดระบบ โดยนำเสนอเป็นรายงานการวิจัยเรียงเรียงพรรณนา

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์และติดตามการประเมินโครงการ

หลังจากผู้ทำสารนิพนธ์ได้เก็บรวบรวมข้อมูลตามข้อชี้วัดต่าง ๆ ซึ่งประยุกต์จากรู้แบบการประเมินซิพพ์ โมเดล (Cipp Model) เพื่อมาเพื่อมาวิเคราะห์โดยจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการครั้งนี้ ผลการประเมินแบ่งได้เป็น 3 ตอน ด้วย

ตอนที่ 1. บริบทชุมชน

ตอนที่ 2. ผลการประเมินโครงการภาพรวม

ตอนที่ 3. สรุปผลการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์ 4 ประการ ได้แก่

3.1 เพื่อทราบว่ากองทุนหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์บรรลุเป้าหมาย 5 ข้อเพียงใด

3.2 เพื่อทราบว่ามิปัจจัยด้านบวกและด้านลบอะไรบ้างที่สนับสนุนหรือขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุน

3.3 เพื่อทราบว่าได้เกิดองค์รื้อข่ายของการเรียนรู้หรือไม่

3.4 เพื่อทราบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน โดยจะใช้หลักการประเมินตามสภาพ

จริง (Authentic Evaluation) เป็นสำคัญ

ตอนที่ 1 บริบทชุมชน

1.1 บริบทของประเทศ

1. ความยากจนของประเทศ

ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมาจากเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจสังคมโดยรวมในทุกกระดับของประเทศ สถานะค่าเงินบาทของประเทศตกต่ำ บริษัทและห้างร้านปิดกิจการเพิ่มเป็นลำดับ เกิดปัญหาการว่างงานของประชาชนทั้งประเทศ รายได้ลด ค่าใช้จ่ายเพิ่ม จึงก่อให้เกิดความยากจนขึ้นกับประชาชนในชนบทและชุมชนเมืองทั่วประเทศ

อดิพันธ์ จันตะณี, ทับทิม วงศ์ประยูร. มนุษย์กับเศรษฐกิจ, 2538 กล่าวว่า ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศกำลังพัฒนาจะเป็นคนยากจน มีความเป็นอยู่พอประทังชีวิตไปวันๆ สภาพชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในวัฏจักรอันเป็นรากฐานแบบความยากจน คือ เพราะความยากจนไม่มีจะกิจ ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา ผลตอบแทนค่าแรงงานจึงต่ำ ทำให้มีรายได้ต่ำ รายได้จะถูกนำไปใช้ในการบริโภคจนหมด จึงไม่เงินเพื่อออม ไม่มีการลงทุน ทำให้ประสิทธิภาพจากผลผลิตต่ำ เมื่อประสิทธิภาพผลผลิตต่ำ ก็จะได้รับรายได้ต่ำ

ดังนั้นประเทศที่กำลังพัฒนา จึงต้องหาวิธีออกจากวัฏจักรอันเป็นรากฐานของความยากจน เพราะถ้าประชาชนส่วนใหญ่ตกอยู่ในวัฏจักรของความยากจนแล้ว ก็เป็นไปได้ยากที่ประเทศนั้นจะ มั่งคั่งได้ ถ้าประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำ ก็จะพาให้รัฐบาลมีรายได้ต่ำไปด้วย เพราะจะเก็บภาษี อากรไม่ได้ ในที่สุดรัฐบาลประเทศก็จะเข้าสู่วัฏจักรความยากจน เช่นเดียวกับประชาชนส่วนใหญ่ ดังนั้นรัฐบาลจึงต้องพยายามออกจากวัฏจักรความยากจน โดยการพัฒนาเศรษฐกิจเพิ่มรายได้ เพิ่มผล ผลิต เมื่อประชาชนโดยรวมมีรายได้เพิ่มขึ้น ส่วนที่เหลือจากการบริโภคก็จะเป็นการออม เมื่อมีการ ออม การลงทุนก็จะเพิ่มขึ้น เมื่อมีการลงทุน ผลผลิตก็จะเพิ่มขึ้น ประสิทธิภาพในการผลิตสูง รายได้ ก็เพิ่มขึ้น ประเทศและประชาชนโดยทั่วไปก็จะออกจากวัฏจักร อันเป็นรากฐานของความจนได้

2.นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises SMEs)

สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย กล่าวถึงภาคธุรกิจ SMEs เรื่อง “แนะแนวทางเพื่อ ความอยู่รอดของ SMEs” ในหนังสือของสภาอุตสาหกรรม (2543 ; 46 – 47) ดังนี้

SMEs คือ วิทยกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นวิทยกิจที่มีความเหมาะสม มีความคล่อง ตัวในการปรับสภาพให้เข้ากับสถานการณ์ทั่วไปของประเทศ อีกทั้งยังเป็นวิทยกิจที่ใช้เงินลงทุนใน จำนวนที่ต่ำกว่าวิทยกิจขนาดใหญ่ และยังช่วยรองรับแรงงานจากภาคเกษตรกรรม เมื่อหมดฤดู เพาะปลูก รวมถึงเป็นแหล่งที่สามารถรองรับแรงงานที่เข้ามาใหม่ เป็นการป้องกันการอพยพของแรง งานเข้ามาหางานทำในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ไปสู่ภูมิภาคก่อให้เกิดการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทั้งในส่วนภูมิภาคและของประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

สำหรับความหมายของวิทยกิจ (Enterprises) ครอบคลุมกิจการ 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่

- กิจการการผลิต (Production Sector) ครอบคลุมการผลิตในภาคเกษตรกรรม (Agricultural Processing) ภาคอุตสาหกรรม (Manufacturing) และเหมืองแร่ (Mining)
- กิจการการค้า (Trading Sector) ครอบคลุมการค้าส่ง (Wholesale) และการค้าปลีก (Retail)
- กิจการบริการ (Service Sector)

ประโยชน์ของ SMEs

- ช่วยการสร้างงาน
- สร้างมูลค่าเพิ่ม
- สร้างเงินตราต่างประเทศ

- ช่วยประหยัดเงินตราต่างประเทศ โดยการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศ
- เป็นจุดเริ่มต้นในการลงทุน และสร้างเสริมประสิทธิภาพ
- ช่วยเชื่อมโยงกับกิจกรรมขนาดใหญ่ และภาคการผลิตอื่นๆ เช่น ภาคเกษตรกรรม
- เป็นแหล่งพัฒนาทักษะฝีมือ

แนวทาง SMEs เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน

โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ "เป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล เพื่อให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาของตนเองในการสร้างผลิตภัณฑ์อย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นมา เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมาสร้างเป็นจุดขายของตนเอง จึงเป็นแนวทางที่สอดคล้อง กับอุตสาหกรรมที่ได้ดำเนินการส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรมในครอบครัว และธุรกิจชุมชนในชนบทมาโดยตลอด โดยมีชื่อโครงการว่า "หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์" ของกระทรวงอุตสาหกรรม ลักษณะคือ การส่งเสริมศักยภาพธุรกิจใหม่ โดยการใช้กลยุทธ์ในการนำเอกลักษณ์และจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ แหล่งผลิตทางด้านศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่ง บ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ วัตถุดิบในท้องถิ่น มาสร้างจุดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์ ให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในชนบท มีศักยภาพในระยะยาว ส่งผลให้โครงสร้างเศรษฐกิจชุมชนมีการพัฒนาที่ยั่งยืนและมั่นคงต่อไป

3. ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

(ฐานเศรษฐกิจ : 2545 : 16) กล่าวไว้ว่า ตัวเลขเศรษฐกิจของไทยออกมาค่อนข้างดี ส่วนหนึ่งมาจากตัวเลขอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของไทยในไตรมาสแรกของปีนี้ ออกมาค่อนข้างสูง คือ 3.9 % ซึ่งสอดคล้องกับอัตราการขยายตัวของประเทศในภูมิภาคเอเชีย และประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย โดยเฉพาะสหรัฐฯ ซึ่งในไตรมาสแรก GDP โตถึง 5 % เมื่อตัวเลข GDP ไตรมาสแรกออกมาดี จึงทำให้หลายประเทศกลับไปปรับตัวเลข การขยายตัวทางเศรษฐกิจ ทั้งปีใหม่ คาดว่า ครึ่งปีหลังจะมีแนวโน้มดีขึ้น โดยสหรัฐฯ ปรับตัวเลขจาก 2-3 % เป็น 3-3.5 % เช่นเดียวกับไทยที่ปรับตัวเลขจากเดิมเป็น 4% จากภาวะเศรษฐกิจของโลกที่ต่อเ้าถึงการฟื้นตัวในครึ่งปีหลังของปีนี้ จนส่งผลดีต่อเศรษฐกิจไทยด้วย นโยบายของรัฐบาลที่มีส่วนช่วยผลักดัน อาทิ นโยบาย กองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท, ธนาคารประชาชน, การพักหนี้เกษตรกร, 30 บาทรักษาทุกโรค, หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ การใช้บประมาณปี 2545 กระตุ้นเศรษฐกิจ 5.8 หมื่นล้านบาท ส่วนแต่ส่งผลดีก่อให้เกิดกิจกรรมการบริโภคของประชาชนตามมา โดยเฉพาะ การผ่อนกฎเกณฑ์การมีบัตรเครดิต ซึ่งมีรายได้เพียง 7,000 บาท ก็สามารถมีบัตรเครดิตได้ ทำให้ประชาชนเกิดพฤติกรรมการสร้างหนี้ในอนาคตตลอดหนึ่งปีที่ผ่านมา รัฐบาลได้เข้าไปสนับสนุน คือพยายามให้ธนาคารของรัฐ และสถาบันการเงิน

เฉพาะกิจเป็นตัวนำในการปล่อยสินเชื่อแก่ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม ตั้งเป้าไว้ 29,000 ล้านบาท ในช่วง 6 เดือนแรกของปี จะปล่อยไปได้เพียงไม่ถึง 7,000 ล้านบาท ภาค อสังหาริมทรัพย์ ซึ่งเป็นอีกภาคหนึ่งที่รัฐบาลได้เข้าไปให้ความช่วยเหลือ ทั้งมาตรการทางภาษี มาตรการจูงใจด้วยดอกเบี้ยราคาต่ำ ทั้งหมดเป็นมาตรการทางการคลัง จะส่งผลให้สัดส่วนหนี้ของประเทศสูงกว่า 62 % ของ จีดีพี ซึ่งผลพวงจากมาตรการส่งผลให้จีดีพี ในไตรมาส 4 ของปีที่ผ่านมา และไตรมาสแรกของปีนี้ขยับสูงขึ้น ส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวและรายได้จากการส่งออกเป็นอีก หนึ่งความหวังของรัฐบาล ในช่วงครึ่งปีแรกนี้ คาดว่าจะมีรายได้ 31,178 ล้านดอลลาร์ คิดลบ 1.5 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว แต่เมื่อดูเฉพาะไตรมาสที่ 2 กลับสูงกว่า 3.4 % ของช่วงเดียวกัน และสูงกว่าตัวเลขใน ไตรมาสแรก ในขณะที่การนำเข้าครึ่งปีแรกคิดลบ 4.2% เมื่อเปรียบเทียบกับ ช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว แต่ตัวเลขใน ไตรมาส 2 กลับเป็นบวก 2.0% จากตัวเลขข้างต้น ทำให้ดุลการค้าครึ่งปีแรกนี้สูงกว่าครึ่งปีแรกของปีที่แล้วเกือบเท่าตัว คือ 1,317 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และ 472 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ กลไกกระตุ้นภาครัฐที่ผ่านมามีแนวโน้มเริ่มแผ่วลง ซึ่งวัดได้จากดัชนี ความเชื่อมั่นทางธุรกิจในเดือนมิถุนายน 2545 อยู่ที่ระดับ 50.7 ลดลงจากเดือนก่อนหน้าที่อยู่ระดับ 52.8 นอกจากนี้ตัวเลขที่บ่งชี้การจ่ายเชิงพาณิชย์ลดลง

4. สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

พวงแก้ว ปรีชาชนพจน์ และคณะ ได้กล่าวถึง “สภาพแวดล้อมของคนไทย” ในวารสาร เศรษฐกิจและสังคม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545:57-66)

เป็นการเน้นการประเมินสถานการณ์สภาพแวดล้อมที่สัมพันธ์กับการดำรงชีวิตของคนใน 3 ด้าน คือ

- ด้านที่อยู่อาศัยและการรับบริการสาธารณสุข
- ด้านความปลอดภัยในชีวิตของทรัพย์สิน
- ด้านสิ่งแวดล้อม

โดยสรุปพบว่าประชาชนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยมากขึ้น โดยประชาชนมีกรรมสิทธิ์ใน บ้านและที่ดินที่มั่นคงถาวรคร่าวเรือนในชนบทที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกินเพิ่มขึ้น(วารสารเศรษฐกิจ และสังคม หน้า 57-66) การที่คนเราอยู่ดีมีสุขได้นั้น นอกจากจำเป็นต้องมีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้ เพียงพอกับการดำรงชีพแล้ว ยังต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดี นับตั้งแต่การมีที่อยู่อาศัย สาธารณูปโภคพอ เพียง มีความปลอดภัยในชีวิต รวมทั้งการที่ได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีเอื้อต่อการดำรงชีพด้วยความ ผูกพันระหว่างคนกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นความผูกพันที่มีมาตั้งแต่ในอดีตจวบ จนปัจจุบัน จนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ความสัมพันธ์ระหว่าง คนกับดิน น้ำ อากาศ และป่าไม้ เป็นความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่อย่างเป็นระบบ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็น

แหล่งผลิตปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของคนได้แก่ ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ความสัมพันธ์ของทรัพยากรธรรมชาติกับสิ่งมีชีวิต จึงเป็นความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันในระบบนิเวศน์ หากระบบนิเวศถูกทำลายหรือไม่สมดุลผลกระทบที่เกิดขึ้นก็จะเชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่ไปทั้งระบบด้วยเช่นกัน ดังตัวอย่างเช่น “คนใช้สารเคมีอันตราย เกิดสารตกค้างในผลผลิตที่ใช้เป็นอาหาร กินเสีย น้ำเสีย อากาศเสีย สัตว์น้ำสูญพันธุ์ ดินไม้ไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้ ป่าถูกทำลาย ไม่มีต้นไม้ฟอกอากาศบริสุทธิ์ ไม่มีป่าดูดซับน้ำ ดูดความชื้น ฝนแล้ง ป่าแห้งแล้ง เกิดไฟป่า สัตว์ป่าสูญพันธุ์ ป่าไม้สูญพันธุ์ น้ำป่าไหลบ่าท่วมที่ทำกิน ผู้คนอดอยาก” ซึ่งผลกระทบของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่ระมัดระวังดังกล่าวกำลังเป็นปัญหาที่สำคัญที่เกิดขึ้นในทั่วทุกภูมิภาคของโลก

ดังนั้น การฟื้นฟูสภาพแวดล้อม เพื่อนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขของคนไทยทุกคนนั้น จำเป็นต้องสร้างจิตสำนึกให้ทุกภาค ทุกส่วนในสังคมมีการประสานร่วมมือและทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมรอบตัวคนให้อยู่ในสภาวะที่ดี คนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม และมีคุณภาพ ขณะเดียวกันก็ควรร่วมกันขยายผล “ความอยู่ดีมีสุข” ให้บังเกิดขึ้นกับกลุ่มทั้งในเขตเมืองและเขตชนบททั่วประเทศ ด้วยการร่วมกันสร้างสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเราให้ดีขึ้น เพื่อนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขของคนไทยทุกคน

5. ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

(สารสถิติ ประจำเดือนพฤษภาคม 2545 ปีที่ 13 หน้า 5) สำนักงานสถิติแห่งชาติ ดำเนินการสำรวจสถานะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พบว่ารายได้เฉลี่ยของครัวเรือนโดยรวมทั่วประเทศในปี 2544 เพิ่มขึ้นจากปี 2543 เพียงเล็กน้อย ร้อยละ 0.3 โดยที่ครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นประมาณ ร้อยละ 6.6 ซึ่งเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของรายได้จากการทำการเกษตร และเงินที่ได้รับเงินเงินช่วยเหลือ ส่วนครัวเรือนในภาคเหนือมีรายได้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 3.2 ซึ่งรายได้ที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่เป็นรายได้จากการประกอบธุรกิจไม่ใช้การเกษตร และรายได้จากค่าแรงและเงินเดือน ขณะที่ครัวเรือนในภาคกลางและภาคใต้ รวมทั้งกรุงเทพมหานคร และ 3 จังหวัดรอบกรุงเทพฯ มีรายได้ลดลงประมาณร้อยละ 2-4 ในด้านค่าใช้จ่าย ของครัวเรือนนั้น พบว่า ครัวเรือนทั่วประเทศมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.8 โดยที่ครัวเรือนในทุกภาคมีค่าใช้จ่ายลดลงในอัตราร้อยละ 3.7 ครัวเรือนในภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอยู่ระหว่างร้อยละ 3-5 ซึ่งค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ และค่าบริการ สื่อสาร และค่าที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ในบ้าน ส่วนครัวเรือนในภาคเหนือใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย

สำหรับหนี้สินของครัวเรือนโดยรวมทั้งประเทศลดลงเพียงร้อยละ 0.2 ครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง มีหนี้สินต่อครัวเรือนลดลงร้อยละ 9-10 ในขณะที่ครัวเรือนในกรุงเทพฯ และ 3 จังหวัด และครัวเรือนในภาคเหนือมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.6 และ 13.8 ตามลำดับ ส่วนครัวเรือนในภาคใต้มีหนี้สินเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย

สำหรับหนี้สินของครัวเรือนนั้น พบว่า โดยส่วนใหญ่แล้วมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะครัวเรือนคนงานเกษตร มีหนี้สินเพิ่มมากขึ้นกว่ากลุ่มอื่นๆ

6. บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท

(วารสารเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์ 2545 ปีที่ 39 หน้า 40) ภายหลังจากวิกฤติเศรษฐกิจคนจนในชนบทได้มีส่วนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 17.3 ในปี 2541 และ 19.1 ในปี 2543 หรือเท่ากับ 8.16 ล้านคน ขณะที่คนจนในเมืองก็มีสัดส่วนลดลงเหลือร้อยละ 1.5 ในช่วงระยะเดียวกัน

สำหรับสาเหตุที่คนจนในชนบทเพิ่มขึ้นหลังวิกฤตินั้น น่าจะมาจากปัจจัยของคนตกงานที่มีเพิ่มมากขึ้นและคนเหล่านี้ได้อพยพโยกย้ายกลับสู่ภูมิลำเนาเดิม ทำให้ครัวเรือนในชนบทต้องรับภาระในการเลี้ยงดูมากขึ้น ประกอบกับการไม่มีแหล่งงานในชนบทรองรับที่พอเพียง และภาวะการผลิตการเกษตร ซึ่งเป็นรายได้ที่สำคัญของคนในชนบท ต้องประสบกับปัญหาการผลิตหรือภาวะราคาสินค้าตกต่ำ ทำให้ภาคชนบทมีรายได้ที่ลดน้อยลง ส่งผลให้จำนวนคนจนในชนบทเพิ่มขึ้น มีประชากรมากขึ้น กิจกรรมของกองทุนหมู่บ้านควรต้องตระหนักให้มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ของเป้าหมาย การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ภายในโครงการกองทุนหมู่บ้าน ทั้งในด้านมิติ ด้านศักยภาพ การริเริ่ม และการขยายผลผลิตภายในชุมชน มิติด้านความสามารถบริหารจัดการด้วยตัวเอง และการสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจที่พึ่งพาตนเองได้ก่อนการกระจายผลผลิตสู่ภายนอก หรือประชาคมโลก

“การผลิตเพื่อศักยภาพการพึ่งพาตนเอง” ให้มั่นคงเข้มแข็ง และพอเพียงสำหรับชุมชนเสียก่อน อาจกลายเป็นการหักมุมวนกลับไปหาสภาวะการพัฒนาที่ล้มเหลวแบบเดิมได้ในทางปฏิบัติ

7. ตำนานในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ (2542 : 64-65) ได้สรุปเกี่ยวกับเรื่องความเปลี่ยนแปลงของสังคมอุตสาหกรรมโดยรวมช่วง 30 ปีที่ผ่านมา พบว่า สังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรเป็นสังคมอุตสาหกรรม จนกระทั่งเปลี่ยนมาเป็นสังคมสารสนเทศ ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิต ความคิดและค่านิยมของคนไทย ในสังคมเกษตรนั้นคนส่วนใหญ่เป็นผู้ควบคุมการผลิต แต่สังคมอุตสาหกรรมคนเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการผลิต และเมื่อเข้าสู่ยุคสารสนเทศปรากฏว่า การดำเนินชีวิตของคนไทยเป็นไปอย่างเร่งรีบ ขาด

การกลั่นกรองในด้านความถูกต้อง สาระประโยชน์และศีลธรรม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในลักษณะดังกล่าวนี้ได้กลายเป็นประเด็นปัญหาด้านการรับวัฒนธรรมจากต่างประเทศ นิยมบริโภคสินค้าต่างประเทศ มีการเปลี่ยนแปลง จากสังคมการผลิตมาเป็นสังคมการบริโภค ทำให้คนไทยมีความต้องการทางวัตถุนิยมมากขึ้น ค่านิยมเหล่านี้ได้ถ่ายทอดไปสู่ลูกหลานอีกด้วย ในขณะเดียวกันการที่เปลี่ยนจากสังคมธรรมนิยม มาเป็นสังคมบริโภคนิยมทำให้สังคมดั้งเดิมที่เคยยึดถือ เปลี่ยนไปสู่วัตถุนิยมที่ยึดสินค้าและคุณภาพสินค้าเป็นหลัก กระแสโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลให้คนไทยยกย่องชาวต่างชาติและลดความสำคัญของคนในชาติด้วยกันลง คนไทยในปัจจุบันมีค่านิยมยอมรับวัฒนธรรมของต่างชาติอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการบริโภค การดำรงชีวิต การใช้สินค้าจากต่างประเทศที่มีราคาแพง เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงค่านิยมของคนไทยในปัจจุบันหลงลืมความมีคุณค่าของภูมิปัญญาไทยเราเอง ดังนั้น ควรมีการสร้างค่านิยมของคนไทยในปัจจุบันให้กลับมาเห็นความสำคัญ สนับสนุน และรักความเป็นภูมิปัญญาของคนในประเทศเราต่อไป

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

C1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์

เดิมในหมู่บ้านมีอยู่ประมาณ 5 หลังคาเรือน คนในระแวกนี้จึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า กลุ่มโนนสวัสดิ์ ต่อมาเมื่อราวปี พ.ศ. 2500 ได้มีถนนมิตรภาพตัดผ่านจึงมีประชากรหลายหมู่บ้านอพยพเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านนี้มากขึ้น ประมาณ 30 หลังคาเรือน กำนันรังสรรค์ เลิศฤทธิ์ศิริกุล นายलय ช่วยงาน นายใจ สวัสดิ์ ซึ่งเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านกลุ่มแรก และเป็นแกนนำในการตั้งชื่อหมู่บ้าน ให้ชื่อว่าหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ โดยใช้นามสกุลของกำนันรังสรรค์ คือ เลิศฤทธิ์ศิริกุล และนามสกุลของนายใจ คือ สวัสดิ์ นำมารวมกันเป็นหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ ปัจจุบันหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์มีอายุ 45 ปีโดยประมาณ

C2 การตั้งถิ่นฐาน

การตั้งถิ่นฐานของคนในหมู่บ้าน เกิดจากการที่คนในเขตอำเภอใกล้เคียงอพยพมาเพื่อแสวงหาที่ดินทำกิน เพราะเมื่อก่อนยังมีคนอาศัยอยู่ในบริเวณที่เป็นหมู่บ้านปัจจุบันนี้น้อย มีที่ดินว่างเปล่ามาก ประกอบกับประมาณปี พ.ศ. 2500 ได้มีถนนมิตรภาพตัดผ่านจึงทำให้ประชากรอพยพเข้ามาอยู่ระหว่างสองฟากฝั่งถนนมิตรภาพมากขึ้น กลุ่มผู้นำในหมู่บ้านจึงร่วมกันตั้งชื่อว่าหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์มาจนถึงปัจจุบันนี้

C3 การขยายตัวของชุมชน

เดิมก่อนที่ยังไม่ได้ตั้งชื่อหมู่บ้าน มีประชากรอาศัยอยู่ประมาณ 5 หลังคาเรือนเมื่อมี

ถนนมิตรภาพตัดผ่านก็มีประชากรอพยพมาอยู่เพิ่มมากขึ้น รวมแล้วประมาณ 30 หลังคาเรือน จึงได้ตั้งหมู่บ้านขึ้นอย่างเป็นทางการ ในปัจจุบันชุมชนได้ขยายตัวเพิ่มขึ้น มีประชากรอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเพิ่มขึ้นเป็น 105 หลังคาเรือน

C4 การขยายตัวของประชากร

ปัจจุบันหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์มีจำนวนประชากร 586 คน เป็นชาย 301 คน หญิง 285 คน โดยมีการแบ่งประชากรออกตามอายุได้ดังนี้

1 วัน - 3 ปีเต็ม	จำนวน	25	คน
3 ปี 1 วัน - 6 ปีเต็ม	จำนวน	26	คน
6 ปี 1 วัน - 12 ปีเต็ม	จำนวน	56	คน
12 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม	จำนวน	28	คน
15 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	จำนวน	30	คน
18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	จำนวน	335	คน
50 ปี 1 วัน - 60 ปีเต็ม	จำนวน	33	คน
60 ปี 1 วัน - 60 ปีเต็ม	จำนวน	53	คน

C5 สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน

1) ลักษณะที่ตั้งของหมู่บ้าน

หมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ ตั้งอยู่ที่ตำบลลาดบัวขาวในเขตอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลลาดบัวขาว มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 2,000 ไร่ สภาพพื้นที่ตั้งอยู่บริเวณสองฝั่งทางหลวงหมายเลข 2 ถนนมิตรภาพ

2) อาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านอื่น

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	หมู่บ้านโนนสว่าง ตำบลลาดบัวขาว
ทิศใต้	ติดต่อกับ	วัดเขาจันทร์งาม
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	หมู่บ้านเลิศนิมิตร ตำบลลาดบัวขาว
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	หมู่บ้านชัยสมบุญ ตำบลลาดบัวขาว

3) สภาพที่ดิน

พื้นที่ตอนเหนือของหมู่บ้านเป็นลูกคลื่นลอนลาดถึงลูกคลื่นลอนชันเล็กน้อย ทางตอนใต้และทางตะวันตก ส่วนใหญ่เป็นภูเขา ทางตอนกลางและตะวันออกโดยทั่วไปมีสภาพทั่วไปมีสภาพเป็นที่ราบถึงที่ราบลูกคลื่นลอนลาด

1) ป่าไม้และพื้นที่สาธารณะ

ป่าไม้ในหมู่บ้านจะเห็นได้ชัดคือเขตพื้นที่ของวัดเขาจันทร์งาม ซึ่งเป็นป่าสงวน มีเนื้อที่ประมาณ 267 ไร่ 3 งาน 28 ตารางวา พื้นที่สาธารณะได้นำมาก่อสร้างเป็นโรงเรียนบ้านเลิศสวัสดิ์ในปัจจุบันนี้

2) แหล่งน้ำที่สำคัญ

แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญของหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ ได้แก่ คลองน้ำขาว ซึ่งเกิดจากน้ำซับที่ไหลมาจากเทือกเขาทางตอนใต้ของตำบลลาดบัวขาว ไหลผ่านทำนบคลองน้ำขาวในหมู่บ้าน ในหมู่บ้านมีบ่อบาดาลสาธารณะ 10 บ่อ บ่อน้ำตื้นสาธารณะ 1 บ่อ ในหมู่บ้านมีน้ำประปาบาดาลใช้ 1 บ่อ

6) โรงเรียนในหมู่บ้าน

ในหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์มีโรงเรียนอยู่ 1 แห่งคือโรงเรียนบ้านเลิศสวัสดิ์ (ราษฎร์รังสรรค์วิทยา) ตั้งอยู่ที่หมู่ 12 ตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ตั้งอยู่ในที่ดินราชพัสดุ ตามหนังสือราชพัสดุ นม 1946 ก่อสร้างเมื่อพ.ศ. 2509 ในที่ดินสาธารณะของหมู่บ้าน มีเนื้อที่ 11 ไร่ 1 งาน 64 ตารางวา ก่อสร้างตามแบบ 005 ขนาด 5 ห้องเรียน ในการก่อสร้างครั้งนี้ นายรังสรรค์ เลิศฤทธิ์ศิริกุล อดีตกำนันตำบลลาดบัวขาวเป็นผู้ริเริ่มในการก่อสร้าง ในปีการศึกษา 2509 กระทรวงศึกษาธิการได้อนุมัติในการจัดตั้งโรงเรียนนี้ขึ้น เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 133 คน นายอำเภอ อำเภอสีคิ้วเป็นประธานในพิธี ปัจจุบันเปิดสอนในระดับประถมศึกษาและชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาปี 2539 ในโรงเรียนมีครูรวม 17 คน จบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี 4 คน ปริญญาตรี 12 คน ปริญญาโท 1 คน

จำนวนนักศึกษาในโรงเรียนบ้านเลิศสวัสดิ์ระดับอนุบาล ชั้นประถม และมัธยม

จำนวนนักเรียนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา

ชั้นอนุบาล 1	มี 1 ห้อง	มีเด็ก 24 คน
ชั้นอนุบาล 2	มี 1 ห้อง	มีเด็ก 24 คน
ชั้น ป. 1	มี 1 ห้อง	มีเด็ก 25 คน
ชั้น ป. 2	มี 1 ห้อง	มีเด็ก 26 คน
ชั้น ป. 3	มี 1 ห้อง	มีเด็ก 30 คน
ชั้น ป. 4	มี 1 ห้อง	มีเด็ก 33 คน
ชั้น ป. 5	มี 1 ห้อง	มีเด็ก 34 คน

ชั้น ป.6	มี 1 ห้อง	มีเด็ก 22 คน
จำนวนนักเรียนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา		
ชั้น ม.1	มี 1 ห้อง	มีเด็ก 18 คน
ชั้น ม.2	มี 1 ห้อง	มีเด็ก 10 คน
ชั้น ม.3	มี 1 ห้อง	มีเด็ก 13 คน

7) สุขภาพอนามัย

หมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ มีสุขภาพอนามัยในเกณฑ์ดี ภายในหมู่บ้านร้านค้าของชำไม่มีการขายยาชุด ยาอันตราย ยาควบคุมพิเศษ หรือยาวัตถุออกฤทธิ์ 3 แห่ง เมื่อเจ็บป่วยเล็กน้อยคนในหมู่บ้านส่วนมากจะไปรักษาที่สถานให้บริการสาธารณสุขหรือคลินิก หากมีอาการหนักก็จะไปรักษาที่โรงพยาบาลสีคิ้ว ซึ่งเป็นโรงพยาบาลประจำอำเภอ อยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 12 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางภายในครึ่งชั่วโมง คนในหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ด้านการรักษาพยาบาล 393 คน มีทั้งบัตรทอง 30 บาทรักษาทุกโรคและบัตรผู้สูงอายุ สถิติที่ผ่านมาคนในหมู่บ้านไม่มีใครเป็นโรคติดต่อร้ายแรง และในหมู่บ้านมีการดำเนินกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด โดยได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและกลุ่มประชาชนในหมู่บ้าน

C6 วัฒนธรรมประเพณีและภาษา

บ้านเลิศสวัสดิ์มีวัดตั้งอยู่ 1 แห่ง คือ วัดเขาจันทร์งาม มีพระ 10 รูป โดยในรอบหนึ่งปีหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์มีการทำบุญหรืองานประเพณี ดังนี้

เดือน มกราคม	ทำบุญประเพณี ปีใหม่
เดือน เมษายน	ทำบุญประเพณี สงกรานต์
เดือน กรกฎาคม	ทำบุญประเพณี เข้าพรรษา
เดือน ตุลาคม	ทำบุญประเพณี ตักบาตรเทโว ออกพรรษา
เดือน พฤศจิกายน	ทำบุญประเพณี ลอยกระทง

ภาษาที่ใช้เป็นภาษาไทยภาคกลาง และภาษาพื้นบ้าน คือภาษาโคราช

C7 โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรทางธรรมชาติ

1) จำนวนและสภาพของโครงสร้างพื้นฐาน

- การไฟฟ้า บ้านเลิศสวัสดิ์มีไฟฟ้าใช้ครบทุกครัวเรือน
- น้ำประปา บ้านเลิศสวัสดิ์มีน้ำประปาบาดาลใช้ 1 บ่อและ บ่อบาดาลสาธารณะอีก

- โทรศัพท์ บ้านเลิศสวัสดิ์มีโทรศัพท์บ้าน และโทรศัพท์ส่วนบุคคลใช้แล้วแต่ยังไม่มีโทรศัพท์สาธารณะแบบหยอดเหรียญ

- หอกระจายข่าว บ้านเลิศสวัสดิ์มีหอกระจายข่าวอยู่ 1 แห่ง
- ถนน บ้านเลิศสวัสดิ์มีถนนมิตรภาพตัดผ่าน และมีถนนคอนกรีตในหมู่บ้านแต่ยังไม่ครบทุกคู่ม

2) ทรัพยากรทางธรรมชาติ

ป่าไม้ในหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ จะเห็นได้ชัดเจนที่เขตพื้นที่ของวัดเขาจันทร์งาม ซึ่งเป็นป่าสงวนมีเนื้อที่ ประมาณ 267 ไร่ 3 งาน 28 ตารางวา

ส่วนแหล่งน้ำที่สำคัญของหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ คือ คลองน้ำขาว ซึ่งเกิดจากน้ำซับที่ไหลมาจากเทือกเขาทางตอนใต้ของตำบลลาดบัวขาว ไหลผ่านทำนบคลองน้ำขาวในหมู่บ้าน

สภาพที่ดินสภาพที่ดินของหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ส่วนใหญ่เป็นดินร่วน เหมาะสมแก่การเพาะปลูกเช่น ทำสวนมะพร้าว, สวนมะม่วง, ไร่มันสำปะหลัง, ไร่อ้อย, ไร่ข้าวโพด, ทำสวนผัก, และบางส่วนเป็นดินทรายปนดินเหนียวหรือที่เรียกว่า (ดินโคนตม) ที่เหมาะแก่การปลูกข้าวทำนาและปลูกพืชผัก สลับกันไป

C8 ผู้นำและการเมืองการปกครอง

หมู่บ้านเลิศสวัสดิ์อยู่ภายใต้การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลลาดบัวขาว มีกำนันไพบุลย์ เลิศฤทธิ์ศิริกุล เป็นผู้นำของหมู่บ้าน ปกครองหมู่บ้านโดยยึดหลักประชาธิปไตยทุกคนในหมู่บ้านมีสิทธิเสมอภาคกัน ใช้เสียงข้างมากในการตัดสินใจเมื่อเกิดปัญหาในหมู่บ้าน

C9 เศรษฐกิจ อาชีพ

สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจโดยส่วนใหญ่แล้วประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่นา พื้นที่ในการทำเกษตรทั้งหมดมี 2,300 ไร่ เป็นพื้นที่ในการทำนา 290 ไร่ นอกจากนี้ยังมีการทำไร่อายุสั้น เช่น ปลูกถั่วเขียว ถั่วเหลือง ถั่วลิสง มีพื้นที่ในการทำไร่อายุสั้นประมาณ 200 ไร่ ทำไร่อายุยาว ได้แก่ มันสำปะหลังมีพื้นที่ในการเพาะปลูกทั้งหมด 350 ไร่ อาชีพเลี้ยงสัตว์ เช่น เลี้ยงหมู เลี้ยงวัวขุน วัวนม เลี้ยงปลา ส่วนมากมีรายได้ครัวเรือนละ 20,000 บาทต่อปี โดยภาพรวมแล้วอาชีพรับจ้างทั่วไปมีอยู่ประมาณ 40 ครัวเรือน มีรายได้ 36,000 บาทต่อปี และอีก 65 ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพมากกว่า 1 อาชีพ มีรายได้เฉลี่ยประมาณ 52,000 บาทต่อปี

ตอนที่ 2. ผลการประเมินโครงการภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยภาพรวม มีดังนี้

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้

2.1.1. ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

I1. นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้านในหมู่บ้านพบว่า ชาวบ้านมีความเข้าใจ 86 % ว่านโยบายกองทุนหมู่บ้านนั้นเป็นนโยบายที่ทางรัฐบาลจะใช้แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและลดความยากจน พร้อมทั้งนำไปสู่การสร้างงาน สร้างรายได้ ให้แก่ประชาชน

I2. เงิน 1 ล้านบาท จากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้านพบว่าชาวบ้านมีความเข้าใจ 86 % ว่า เงิน 1 ล้านบาท ที่ทางรัฐบาลให้มานั้นคือ เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการสนับสนุนในการ สร้างงาน สร้างอาชีพเสริมและสร้างรายได้แก่ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็กในครัวเรือน

I3. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จากการสัมภาษณ์และจัดเวทีชาวบ้านพบว่าชาวบ้านมีความ เข้าใจว่า คณะกรรมการหมู่บ้านหรือคณะกรรมการกองทุนคือผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ เสียสละ มีความรับผิดชอบและสามารถบริหารจัดการกองทุนให้เป็น ไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยในปัจจุบันมีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทั้งหมด 14 คน

I4. เงินทุนสะสมเงินฝากตั้งของหมู่บ้าน 56,895 บาท

2.1.2. ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

PC1. กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน พบว่าทางคณะกรรมการ มีหลักเกณฑ์ที่พิจารณาคัดเลือกผู้กู้ จะพิจารณาคือ

1. คุณสมบัติของผู้กู้

— เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านถูกต้องตามระเบียบของกองทุนหมู่บ้าน

2. วัตถุประสงค์และความเป็นไปได้ของโครงการ

— เป็นโครงการที่ต้องสามารถดำเนินการได้จริงมีความเป็นไปได้ในทางการตลาดและสามารถเห็นได้ชัดเจนว่ามีความคุ้มค่าต่อการลงทุน

3. ระยะเวลาที่กู้

— ภายในระยะเวลา 1 ปี

4. หลักค้ำประกัน

— หลักทรัพย์ค้ำประกัน

— สมาชิกกองทุนค้ำประกัน

PC2. กระบวนการทำบัญชีของกองทุนพบว่า กองทุนจะจัดทำบัญชีเงินฝากและบัญชี ค่าใช้จ่ายของกองทุนอย่างรอบคอบเดือนละหนึ่งครั้ง แล้วคิดประกาศอย่างเปิดเผย ณ ที่ทำการ กองทุนให้สมาชิกทราบ โดยมีประเภทบัญชีที่จะต้องดำเนินการจัดทำดังนี้

1. บัญชีเงินฝากออมทรัพย์
2. บัญชีรายรับและรายจ่ายกองทุน
3. สินทรัพย์และหนี้สินของกองทุน

2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้

PD1. จำนวนผู้ได้เงินกู้ จากกองทุนหมู่บ้าน พบว่า

- จำนวน ผู้ที่กู้ได้ คือ 44 คน จาก 105 ครัวเรือน
- จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน 56,895 บาท

PD2. การขยายกิจการของผู้กู้ ผู้กู้ส่วนใหญ่นำเงินไปลงทุนต่อจากกิจการเดิมและมีบางส่วนนำเงินไปประกอบกิจการใหม่ เช่น ผู้กู้เดิมประกอบกิจการเลี้ยงหมูนำเงินกู้ไปซื้อลูกหมูเพิ่ม

PD3. ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ พบว่า เงินกองทุนหมู่บ้านคือการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับรากหญ้าอีกรูปแบบหนึ่ง

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B แบ่งเป็นกลุ่มอาชีพ ดังนี้

C1 กลุ่มอาชีพเลี้ยงสัตว์ พบว่า ประสบการณ์ที่นำมาแลกเปลี่ยนกันของกลุ่มเลี้ยงสัตว์ จะเลี้ยงกันแบบตามธรรมชาติในเชิงการค้าเพื่อให้ต้นทุนต่ำ และผู้กู้กลุ่มนี้ประกอบอาชีพนี้มาช้านาน ทำให้มีประสบการณ์ที่ชำนาญยิ่งขึ้น เช่น การเลี้ยงวัวขุน จะปล่อยให้กินหญ้าตามที่สาธารณะ

C2 กลุ่มอาชีพปลูกพืช พบว่า ประสบการณ์ที่นำมาแลกเปลี่ยนในกลุ่มจะมีการปลูกพืชในพื้นที่ที่ราบเชิงเขาทำให้ผลผลิตออกมาไม่เป็นไปตามที่ต้องการเนื่องจากขาดน้ำในการทำการเกษตร

C3 กลุ่มอาชีพค้าขาย พบว่าจะเป็นการขายปลีกส่วนใหญ่ เนื่องจากหมู่บ้านห่างไกลจากตัวอำเภอ จึงทำให้คนในหมู่บ้านนิยมมาซื้อของที่ร้านค้าในหมู่บ้าน เช่น สนูป ยาสีฟัน

C4 กลุ่มอาชีพให้บริการ จะเป็นการให้บริการรถโดยสารประจำทางระหว่าง นครราชสีมา – ปากช่อง เป็นการให้บริการคนที่อยู่ในเขตอำเภอปากช่อง อำเภอสีคิ้ว อำเภอสูงเนิน เพื่อให้ได้รับความสะดวกในการเดินทาง

C5 กลุ่มที่กู้เพื่อลดรายจ่าย กู้ไปเพื่อชำระหนี้ในระบบที่มีดอกเบี้ยในอัตราสูง

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

I1 จำนวนเงินที่ได้จากการกู้ยืมของหมู่บ้าน โดยส่วนใหญ่ผู้กู้จะนำเงินมาลงทุนเพื่อขยายกิจการที่มีอยู่แล้ว แต่จำนวนเงินที่ได้มาไม่พอกับความต้องการที่จะนำไปลงทุน

I2 จำนวนเงินลงทุนนอกเหนือจากเงินกู้ โดยทั่วไปผู้กู้จะกู้เงินจากธนาคารออมสิน ธ.ก.ส. เพื่อมาลงทุนเพิ่ม

I3 กองทุนเงินฝากจะสะสมทรัพย์ สมาชิกกองทุนต้องฝากเงินทุกเดือน ๆ ละ 10 บาท เพื่อเป็นการสร้างนิสัยการออมเงินให้แก่สมาชิกกองทุน

2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

PC1. การทำกิจการอย่างถูกต้อง พบว่า ผู้กู้ส่วนใหญ่ จะประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ การทำกิจการนั้นบางครั้งก็ถูกวิธี บางครั้งก็ไม่ถูกวิธีเพราะบางครั้งผู้กู้ได้ยึดหลักวิธีการทำกิจการตามรูปแบบเดิมอยู่

PC2. การหาตลาดที่ดี พบว่า ผู้กู้ถ้ามีความต้องการจะขายผลผลิตของตนเองก็จะไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง นำไปขายให้กับลูกค้าโดยตรง ทำให้ได้กำไรมากกว่าผ่านพ่อค้าคนกลาง

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า

PD1. รายได้ที่เป็นเงิน กิจการที่เกิดจากการประกอบการของผู้กู้ส่วนใหญ่จะมีรายได้เป็นเงินสด เพราะผู้กุนำผลผลิตไปขายให้กับกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย

PD2. ประสิทธิภาพที่ดีขึ้น ผู้กู้ได้มีการพัฒนาการประกอบอาชีพที่ดีขึ้นโดยอาศัยประสบการณ์ที่ผ่านแล้วนำมาปรับให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน

PD3. ผู้กู้มีการพึ่งพาตนเองได้ กล่าวคือ เริ่มจากคนในครอบครัวก่อนเมื่อมีการขยายกิจการ จึงจะจ้างแรงงานเพิ่ม

ตอนที่ 3 สรุปผลการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

3.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ทั้ง 5 ข้อพบว่า

3.1.1 การเกิดกองทุน พบว่า เกิดผลจากการร่วมมือของคนในหมู่บ้าน

3.1.2 ระบบบริหารกองทุน พบว่า มีการจัดโครงสร้างการจัดการบริหารกองทุนอย่างชัดเจน กล่าวคือ มีการตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุนและมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างเหมาะสม

3.1.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง พบว่า มีการเปิดโอกาสให้สมาชิกในหมู่บ้านมีการหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ โดยวิธีการเรียนรู้การสร้างและพัฒนาความคิดร่วมกันภายในหมู่บ้าน

3.1.4 การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่ามีการรวมตัวจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรที่จะทำให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพขึ้นภายในหมู่บ้าน

3.1.5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง พบว่า สมาชิกในหมู่บ้านมีความสามัคคี มีความซื่อสัตย์ รักใคร่ กลมเกลียว และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

3.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์ตามข้อ

3.2.1 ปัจจัยด้านบวก พบดังนี้

- 1) มีกองทุนหมุนเวียนเกิดขึ้นภายในหมู่บ้าน เพื่อพัฒนาอาชีพสร้างงาน สร้างรายได้
- 2) ชาวบ้านมีจิตสำนึกร่วมกันในการเป็นเจ้าของกองทุน
- 3) มีคณะกรรมการกองทุนที่เป็นคนดี มีความรู้ประสบการณ์ เสียสละและมีความ

รับผิดชอบ

3.2.2 ปัจจัยด้านลบ

1) กองทุนไม่สามารถพัฒนาอาชีพสร้างงานสร้างรายได้ของคนในชุมชนได้ ทำให้เศรษฐกิจในชุมชนต้องชะงักงัน

2) ชาวบ้านขาดจิตสำนึกของการเป็นเจ้าของกองทุน

3) ขาดคนที่มีประสบการณ์ มีความรู้ ในการบริหารจัดการกองทุนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 การเกิดองค์การเครือข่ายของการเรียนรู้ พบว่า

มีการประสานความร่วมมือทั้งในด้านการเรียนรู้และทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการเรียนรู้ร่วมกัน คิดร่วมกัน ทำร่วมกัน ติดตามตรวจสอบร่วมกัน

3.4 ความเข้มแข็งของชุมชน

3.4.1 ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด พบว่า

- 1) ชาวบ้านมีจิตสำนึกร่วมกันในการสำนึกกรบ้านเกิด
- 2) มีการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมทั้งการเรียนรู้ร่วมกัน คิดร่วมกัน ทำร่วมกัน
- 3) ชาวบ้านมีความสามัคคี ความเอื้ออาทร เกื้อกูลผู้ด้อยโอกาส

3.4.2 ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชน พบว่า

- 1) สมาชิกในหมู่บ้านมีความซื่อสัตย์ มีความสามัคคี
- 2) มีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม
- 3) มีการเกื้อกูล พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน
- 4) สมาชิกในหมู่บ้านเป็นคนดี มีอาชีพที่พอเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้
- 5) สมาชิกในหมู่บ้านมีจิตสำนึกของการรักบ้านเกิด ถิ่นที่อยู่อาศัยของตนเอง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านเลิศสวัสดิ์สรุปได้ดังต่อไปนี้

5.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อศึกษาการบรรลุเป้าหมายของกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านเลิศสวัสดิ์ในประเด็นต่อไปนี้

1.1.1 บ้านเลิศสวัสดิ์มีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพสร้างงาน สร้างรายได้หรือสวัสดิการของสมาชิก

1.1.2 บ้านเลิศสวัสดิ์มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน

1.1.3 บ้านเลิศสวัสดิ์มีกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มแก้ปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเองและมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง

1.1.4 เศรษฐกิจบ้านเลิศสวัสดิ์ได้รับการกระตุ้นและมีภูมิคุ้มกัน

1.1.5 ประชาชนในบ้านเลิศสวัสดิ์ศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายตามข้อ 1.1

3. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้และความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในหมู่บ้านและ ตำบล

4. เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนคติของประชาชนในบ้านเลิศสวัสดิ์และระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดซึ่งกำหนดโดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

5.2 วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองศึกษาบ้านเลิศสวัสดิ์ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1. ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์

ขั้นที่ 2. ศึกษาสภาพของชุมชนตลอดจนสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์

ขั้นที่ 3. ใช้ชีพีทโมเดลวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้านและกำหนดตัวชี้วัดตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล

ขั้นที่ 4. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยอาศัยข้อมูลบางส่วนจากแบบ บร.

ขั้นที่ 5. ประมวลผลวิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่จะต้องเขียนในบทที่ 3 บทที่ 4

ขั้นที่ 6. จัดทำสารนิพนธ์บทที่ 1,2,3,4,5 บรรณานุกรม และภาคผนวก

5.3 ผลการดำเนินงาน

1. ชาวบ้านมีความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายของกองทุนหมู่บ้าน
2. เงิน 1 ล้านบาทเป็นเงินทุนหมุนเวียนในการสร้างงาน สร้างอาชีพเสริมและสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน
3. ชาวบ้านมีเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ

5.4 อภิปรายผลสรุปได้ดังนี้

1. การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์บรรลุทั้ง 5 ข้อ ได้แก่
  - วัตถุประสงค์ข้อ 1. การเกิดกองทุนหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ เกิดจากการร่วมมือของคนในหมู่บ้าน
  - วัตถุประสงค์ข้อ 2. การมีระบบบริหารของกองทุนหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ เกิดจาก มีการจัดโครงสร้างการจัดการบริหารกองทุนอย่างชัดเจน กล่าวคือ มีการตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุนและมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างเหมาะสม
  - วัตถุประสงค์ข้อ 3. การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองของกองทุนหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ เกิดจากการเปิดโอกาสให้สมาชิกในหมู่บ้านมีการหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ โดยวิธีการเรียนรู้อการสร้างและพัฒนาความคิดร่วมกันภายในหมู่บ้าน แต่ยังคงอาศัยความร่วมมือจากชุมชนภายนอกอยู่
  - วัตถุประสงค์ข้อ 4. การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของกองทุนหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ เกิดจาก มีการรวมตัวจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กร ที่จะทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพขึ้นภายในหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์
  - วัตถุประสงค์ข้อ 5. การมีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นสมาชิกในกองทุนหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ มีความซื่อสัตย์ มีความสามัคคี รักใคร่ กลมเกลียวและช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน
2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ
  - 2.1 ปัจจัยด้านบวก

2.1.2 ประสบการณ์ของคนในชุมชนที่ประสบความล้มเหลวมาก่อนจึงได้อาศัยเป็นบทเรียนในการประกอบอาชีพเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำซาก

2.1.3 คนในหมู่บ้านมักมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และรวมตัวกันเป็นกลุ่มในการจัดตั้งองค์กรหรือกลุ่มอาชีพ

2.1.4 คนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ร่วมกันคิดร่วมกันทำและแก้ไขปัญหา

2.2 ปัจจัยค้ำคาน

2.2.1 คนในหมู่บ้านยังมีสภาพเป็นลูกหนี้ของธนาคารและนายทุนซึ่งคิดดอกเบี้ยค่อนข้างสูง ทำให้ขาดเงินทุนหมุนเวียนเพราะเงินส่วนหนึ่งต้องนำไปใช้ชำระหนี้

2.2.2 คนในหมู่บ้านไม่มีจิตสำนึกร่วมกันในการเป็นเจ้าของกองทุน

2.2.3 ขาดการประสานความร่วมมือทั้งในด้านการเรียนรู้และกิจกรรมร่วมกันของคนในหมู่บ้าน

3. การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้

จากการปฏิบัติงานภาคสนามของผู้ทำสารนิพนธ์ พบว่า ภายในหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์ได้มีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นคือ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เพื่อใช้สมาชิกในหมู่บ้านมีการเรียนรู้ร่วมกันคิดร่วมกัน ทำร่วมกันและรับผลประโยชน์ร่วมกัน

4. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะคติของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย

1. สมาชิกในหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์รู้หน้าที่ของตนเอง
2. สมาชิกในหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์มีความสำนึกรักบ้านเกิดของตนเอง โดยการไม่ทิ้งบ้านเกิดหรือท้องถิ่นไปทีอื่น

3. สมาชิกในหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์มีอาชีพที่หาเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้

5. ผลโดยตรงและผลกระทบต่างๆ คือ

5.1 ผลโดยตรง เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่งสมาชิกผู้กู้เงิน ไปดำเนินโครงการมีเงินทุนหมุนเวียนและสามารถนำเงินส่งคืนกองทุนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยได้ ทำให้กองทุนหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์เติบโตขึ้น

5.2 ผลกระทบโดยตรง สมาชิกที่กู้เงินไปในการประกอบอาชีพและขยายกิจการสามารถปลดเปลื้องภาระหนี้สินที่มีอยู่ได้

5.3 ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect impact) ชีวิตคนในหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ก่อให้เกิดความสงบภายในหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์

5.5 ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านเลิศสวัสดิ์

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1. ระเบียบกองทุนมีเนื้อหาและสาระเป็นวิชาการมากเกินไป ควรจะปรับให้อ่านและเข้าใจง่าย

2.2 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1. ทางคณะกรรมการควรจะมีการทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้าน
ตลอด

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2. การทำงานของคณะกรรมการควรจะมาปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ

2.3 ข้อเสนอแนะนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1. ควรมีการติดตามการดำเนินธุรกิจของสมาชิกโดยสม่ำเสมอและให้คำแนะนำในการประกอบอาชีพที่มีประสิทธิภาพแก่สมาชิก โดยหน่วยงานที่ความรับผิดชอบเกี่ยวข้องกับกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2. ควรส่งเสริมให้มีการทำบัญชีการเงิน ควบคุมรายรับ-รายจ่าย ของการประกอบอาชีพ จะทำให้ทราบผลกำไรขาดทุน ได้อย่างชัดเจนและทราบรายได้ที่แท้จริง เพื่อนำผลการประกอบอาชีพไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. 2545. **ชุดการประเมินเพื่อพัฒนา. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง.** กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ
- _____. 2545. **ชุดวิชาสารนิพนธ์. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง.** กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. 2544. **ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.** ตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. สำนักงาน. 2544. **คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.** สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
- _____. 2544. **ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติและแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544.** สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2542. **ปัจจัยพื้นฐานและการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย.** วารสารเศรษฐกิจและสังคม. 36(พ.ค. – ส.ค.) : 64 - 65
- ทีมเผยแพร่และบริการข้อมูลสายฐานข้อมูล, ธนาคารแห่งประเทศไทย. **ดุลการค้า.** [ออนไลน์] ได้จาก <http://www.bot.or.th/bothomepage/databank/Econuata/Graph/G5.thm>
- พวงแก้ว ปรีชาชนพจน์, สุเมธ เหลืองศิริมงคล และกานดา ชูเชิด. 2545. **สภาพแวดล้อมของคนไทย.** 39(1) : 57 – 66. สำนักสารนิเทศ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- วรวิทย์ อรุรุทธ์กุล, ทีปรัตน์ วัชรางกูร และวีณา เตชะพนาคกร. 2545. **ความยากจน.** 39(1) : 37 - 44
สำนักสารนิเทศ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (บรรณาธิการ). 2544. **รวมบทความทางการประเมินโครงการ.** พิมพ์ครั้งที่ 6
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, สภา. 2543. **แผนแนวทางเพื่อความอยู่รอดของ SMEs.** วารสาร
สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. 9(53) : 46 – 47